

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

PROFESNÍ CHARAKTERISTIKY
DOSPĚLÝCH V ZÁVISLOSTI NA
VOLNOČASOVÉ AKTIVITĚ
V DOSPÍVÁNÍ

PROFESSIONAL CHARACTERISTICS OF ADULTS IN
RELATION TO ADOLESCENT LEISURE TIME

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Kristýna Mňuková**
Vedoucí práce: **PhDr. Jan Šmahaj, Ph.D.**

Olomouc

2019

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce panu PhDr. Janu Šmahajovi, PhD. za odborné vedení, trpělivost, ochotu, pomoc a cenné rady v průběhu celého vypracování této práce. A také Mgr. Sabině Cejnarové za jazykovou korekturu.

Největší dík patří mým rodičům a sestře za trpělivost, pomoc a podporu, kterou mi poskytli.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat respondentům za to, že věnovali čas vyplnění mého dotazníku a všem, bez jejichž pomoci a podpory by tato práce pravděpodobně vůbec nevznikla.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Profesní charakteristiky dospělých v závislosti na volnočasové aktivitě v dospívání“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	ÚVOD.....	5
	TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1	Volný čas	7
	1.1 Dělení volného času	8
	1.2 Volný čas a životní styl	11
2	Personální psychologie.....	13
	2.1 Kompetence	16
	2.2 Osobnost zaměstnance.....	17
	2.2.1 Osobnost.....	17
	2.2.2 Motiv a motivace.....	18
3	Vývojová psychologie.....	21
	3.1 Eriksonova teorie.....	22
	3.2 Dospívání.....	24
	3.2.1 Dospívání a volný čas.....	24
	3.2.2 Adolescentní moratorium	25
	3.3 Dospělost	27
	3.3.1 Dospělost a pracovní oblast.....	28
4	Tematické výzkumy	30
	VÝZKUMNÁ ČÁST	33
5	Dělení využité ve výzkumu	34
	5.1 Vybrané profesní charakteristiky použité ve výzkumu	34
	5.1.1 Pracovní orientace	35
	5.1.2 Pracovní chování	36
	5.1.3 Sociální kompetence.....	38
	5.1.4 Psychická konstituce	40
	5.2 Rozdělení volnočasových aktivit.....	42
6	Výzkumný problém.....	45
	6.1 Formulace hypotéz ke statistickému testování	45
7	Typ výzkumu a použité metody	49
	7.1 Testové metody	49
	7.1.1 Dotazník na volný čas	49
	7.1.2 Bochumský osobnostní dotazník.....	49
8	Sběr dat a výzkumný soubor.....	51
	8.1 Etické hledisko a ochrana soukromí.....	52

9	Práce s daty a její výsledky	54
9.1	Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz	54
10	Diskuze	59
11	Závěr.....	63
12	Souhrn.....	64
LITERATURA.....		67
PŘÍLOHY.....		71

ÚVOD

Téma volného času dospívajících se v současnosti jeví jako více než aktuální. Mluví se o obrovské vytíženosti rodičů a jejich prakticky nulovém volném čase, z důvodu neustálého převážení dětí z kroužku na kroužek. Mnoho rodičů se ohrazuje tím, že raději budou trávit čas na cestách mezi kroužky a budou do dítěte investovat nemalé finance, než aby sedělo doma u počítače a nic nedělalo. Není pochyb, že počítač je velké lákadlo a zrovna není pro děti největší motivací k pohybu a zdravějšímu životnímu stylu. Vystává tím otázka, zda toto „kroužkové šílenství“ má ještě nějaký smysl, nebo zda by stačilo počítač na chvíli vypnout a poslat dospívajícího na chvíli na zahradu, nebo mezi kamarády.

Rozhodla jsem se prozkoumat důležitost volnočasových aktivit na něčem relevantnějším, než jsou dohady lidí o tom, co je správné a co by se dělat mělo. Použila jsem proto Bochumský osobnostní dotazník (inventář profesních charakteristik osobnosti) abych na základě výsledků mohla prokázat hlubší vliv způsobu trávení volného času.

Tato práce je rozdělena na část teoretickou a část výzkumnou.

V teoretické části se zaměřuji na přiblížení základních témat souvisejících s touto prací. První kapitola přibližuje samotný pojem „volný čas“, co vlastně znamená, jak se dělí a jak souvisí s životním stylem. Druhá kapitola je zaměřena na personální psychologii a objasňuje pojem osobnost zaměstnance. Navazuje na ni kapitola zaměřující se na vývojová stadia dospívání a dospělosti a s tím související adolescentní moratorium. A ve čtvrté kapitole zmiňuji některé výzkumy související s volným časem a prací.

Ve výzkumné části uvádím způsob výběru respondentů, vlastní rozdělení volnočasových aktivit a rozdělení profesních charakteristik. Dokumentuji svůj kvantitativní přístup a zabývám se ověřováním stanovených hypotéz.

Cílem této práce je nalézt souvislosti mezi způsobem trávení volného času v dospívání a profesními charakteristikami měřenými v dospělosti. Dále zmapovat rozdíly mezi skupinami volnočasových aktivit a nalézt jejich vliv odrážející se na profesních charakteristikách a také poukázat na důležitost způsobu trávení volného času.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas se v průběhu let mění a stejně tak i pohled na jeho důležitost. Jeho vývoj je závislý na společnosti, politice, ekonomice i okolnostech prostředí. A zásadně se na něm podílí i úprava pracovní doby. Volný čas se stal aktuálním převážně od první světové války, kdy se zavedl osmihodinový pracovní den. Dále se na něm podepsala i změna pracovních dní. Dnes známý pětidenní pracovní týden u nás byl zaveden až v roce 1968 (Vážanský & Smékal, 1995). Neznamená to ale, že by před 20. stoletím volný čas neexistoval. Už Thomas More ve svém díle *Utopia* (1993) zmiňuje regulaci pracovní doby na šest hodin. Podle Mora byl Utopiec na rozdíl od svého evropského současníka, který musel pracovat od úsvitu do setmění, pánem svého volného času. Mohl se tedy věnovat literatuře, umění, mohl se vzdělávat ve vědách, účastnit se společenských her a kulturních představení.

Volný čas lze definovat jako činnost, které se člověk účastní dobrovolně a s nějakým očekáváním. Je realizována mimo závazky vyplývající ze sociálních rolí. Za funkce volného času považujeme: odpočinek, zábavu a rozvoj osobnosti (Hofbauer, 2004). Do této aktivity se tedy běžně zahrnuje: rekreace, zábava, odpočinek, zájmové činnosti, sport, vzdělávání a dobrovolná společensky prospěšná činnost (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, & Pavlíková, 2008).

Specifickou zvláštností volného času mládeže je to, že z výchovných důvodů je vhodné, aby jejich čas byl pedagogicky ovlivňován. Neřadím do něho však vyučování a činnosti s ním související, ani povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti a výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a jiné časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci a ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka. Někdy i z těchto činností lidé utvoří svůj koníček, jako je například vztah k přípravě jídla a konzumaci (Pávková et al., 2008).

Míra ovlivňování volného času závisí na věku dítěte, jejich mentální i sociální vyspělosti a charakteru výchovy. A stejně tak i prostředí, ve kterém dítě tráví volný čas se různí. Mohou to být různé společenské organizace a instituce, domov nebo například veřejné prostranství, jako je třeba ulice. Zde však hrozí ohrožení bezpečnosti dítěte a často i jeho výchovy, jelikož jsou bez dohledu a zájmu dospělých. Což převážně platí pro menší děti žijící ve velkých městech. Ale ani rodina sama nemůže kompletně uspokojit potřeby

dospívajících dětí, kteří mají tendence se sdružovat ve skupinách vrstevníků (Pávková et al., 2008).

Kvalitní výchova dětí ve volném čase má preventivní význam. Dokazují to zkušenosti z historie i zahraničí, které potvrzují, že prevence ve výchově je účinnější a levnější než náprava chyb a převýchova (Pávková et al., 2008). V šedesátých letech minulého století se v evropských zemích upravují podmínky pro rozšiřování volného času. Zkracuje se pracovní doba dospělých a pracovní a školní týden je zkrácen na pět dní. V devadesátých letech dvacátého století se rozšířilo sociální a zájmové spektrum účastníků volného času. Funkce, obsahy a metody výchovného působení se obohatily a zpestřovaly a volný čas se stává dimenzí celého, výrazně se prodlužujícího lidského života. Výchovné metody volného času byly často hodně zkoumány a zapříčinily tak vznik pedagogiky volného času a jiných podobných oborů (Hofbauer, 2004).

Výzkumníci se zabývali i tím, jak je účast na aktivitách spojena se skupinou vrstevníků a s formováním identity. Domnívali se, že výběr aktivit je součástí většího systému psychologických a společenských sil. Mnoho aktivit, které studovali probíhalo v interakci mezi dospívajícími. Došli k závěru, že je velmi pravděpodobné, že účast na některých těchto aktivitách přímo ovlivňuje skupinu vrstevníků, a to právě díky vzájemné interakci. Činnosti taktéž zahrnují i interakci s dospělými. Mnoho aktivit probíhá ve škole s učitelem, poradcem nebo trenérem. Je tedy pravděpodobné, že účast na těchto druhých činnostech ovlivňuje typy vztahů dospívajících s dospělými. Aktivity by tedy měly pomáhat dospívajícím objasnit jejich osobní identitu ve vztazích mezi dospělými a vrstevníky. Zapojení do školní organizace nebo sportu spojuje dospívajícího se skupinou, poskytuje sdílené zkušenosti a cíle a může posílit přátelství mezi spolužáky a vztahy s dospělými. Mimoškolní aktivity tak mohou napomoci vývojovým potřebám dospívajících a mohou přispět k identitě člověka jako ceněného člena komunity (Eccles, Barber, Stone, & Hunt, 2003).

1.1 Dělení volného času

Říčan (2014) rozděluje volnočasové aktivity na:

- Hra se zvířaty
 - Připomíná, že zvíře neodmyslitelně k lidskému životu patří a zdůrazňuje důležitost teplokrevného chlupatého mazlíčka pro děti.

- Stolní hry
- Skupinové hry
 - Od her na honěnou, schovávanou, nebo jiných, jim podobných s nenáročnou organizací, lehkými pravidly a dynamickým průběhem, až po komplexnější hry, jako je například hra „Na policisty a zloděje“.
- Týmové rvavé sporty
 - Ty jsou podle autora patrně nejdůležitější pro samotný vývoj osobnosti. Nazývá je „ritualizovanými boji“, což znamená, že při nich dochází k vybití agrese, posílení odvahy, tělesnému kontaktu a bohatému sociálnímu tréninku. Je důležité při nich docílit určité souhry a spolupráce, ale zároveň je zde vědomí protihráče. Rozvíjí se obětavost, individualismus, schopnost nadchnout se pro věc, schopnost hrát čestně aj. Proto u těchto sportů autor zmiňuje obrovský vliv na vývoj osobnosti. Tvoří se při nich realistické hodnocení a zdravá hrdost a skromnost. Jedinec se zároveň učí oceňovat sebe, ale i druhé. Rvavé sporty ale nemusí přinášet jen pozitiva. Pro plaché děti mohou být naopak velmi drsné a podnítit tak prohloubení jejich plachosti nebo dokonce neurotických rysů.
- Individuální rvavé sporty
- Sport závodivý (v rychlosti, síle, obratnosti)
- Intelektuální sport
 - V této skupině autor zmiňuje šachy.
- Zájmová aktivita
 - Mezi zájmové aktivity řadí například hudbu, malování, tvorbu, sbírání a pěstování čehokoli.
- Tajné skupinky
 - Tajné skupinky jsou typické svou individualitou. Členové si tvoří vlastní symboly, vlastní jazyk, mívají jména, tajná hesla. Tyto minispolky nemívají jasný program a většinou ani dlouhé trvání. Trénují však vzájemnost, která se později uplatní v rámci jiných vztahů.
- Skutečný vážný sport
 - Podle autora není vhodný pro dětský vývoj. Není totiž sám o sobě hrou ale je spíše řeholí, která je problematická z hlediska následného tělesného i psychického vývoje. Zároveň autor tento druh sportu ani nezavrhuje,

protože pokud se má stát profesionálem v daném zaměření, je adekvátní, aby začal již v brzkém věku.

Naopak Pávková a kol. (2008) volnočasové aktivity dělí na:

- Odpočinkové a rekreační činnosti
 - Způsob odpočinku má vliv na způsob života, hodnotovou orientaci i pracovní výkon jedince. Proto je důležité naučit děti racionálně odpočívat. Zároveň je nezbytné si uvědomit rozdíl mezi odpočinkovými aktivitami a rekreační činností. Odpočinek je specifický svou klidností a nenáročnými psychickými i fyzickými požadavky. Naopak rekreační činnost má charakter vydatné pohybové aktivity, jak sportovní, tak manuálně pracovní.
- Zájmové činnosti společenskovední
 - Základním prvkem společenskovední zájmové činnosti je výchova k vlastenectví, k rozvoji jazyka, k partnerství a rodičovství. Vedou k poznání aktuálního společenského dění, a i některých historických souvislostí. Poskytují prostor pro činnosti individuálního charakteru.
- Zájmové činnosti pracovní-technické
 - Napomáhají ke zdokonalování manuálních dovedností a vedou k uplatnění získaných znalostí v praxi. Pracovní-technické aktivity by měly pomáhat rozvíjet technické myšlení a představivost.
- Zájmové činnosti přírodovědné
 - Přírodovědné činnosti pěstují vztah k ochraně přírody, prohlubují vztah s živou i neživou přírodou a zároveň o ní rozšiřují vědomosti.
- Zájmové činnosti esteticko-výchovné
 - Esteticko-výchovné činnosti formují vztahy dětí k přírodě, společnosti a jejím kulturním i materiálním hodnotám. Řadí se mezi ně: výtvarné zájmové činnosti, hudební zájmové činnosti, literárně-dramatické zájmové činnosti. Jsou zaměřeny na rozvoj výtvarného, hudebního, literárního, dramatického i hudebně-pohybového projevu, rozvoj tvořivosti i kulturu chování.
- Zájmové činnosti tělovýchovné, sportovní a turistického zaměření
 - Tyto činnosti přispívají jak k fyzické zdatnosti, tak i k psychické odolnosti a jsou zároveň, ve správné míře, nezbytnou podmínkou pro zdravý vývoj jedince.

- Sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti
 - Podstata těchto činností spočívá v pěstování hygienických návyků a návyků správného kulturního chování a jednání s lidmi. Tyto dvě věci spolu úzce souvisí, jelikož například upevňování sebeobslužných návyků je jednou z podmínek rozvoje mravních vlastností a zároveň se sebeobslužné návyky upevňují pomocí senzomotorického a sociálního učení. Veřejně prospěšné činnosti jsou potom uvědomělé vykonávání práce, která prospívá ostatním lidem. Navazuje tedy na rozvinutí sebeobslužné činnosti, kde mezifází je pomoc jednotlivci.

1.2 Volný čas a životní styl

Životní styl zahrnuje hodnotovou orientaci jedince. Je souhrnem životních forem, které jedinec aktivně prosazuje a projevuje se v jeho chování i způsobu využívání životních podmínek. Jedním z důležitých ukazatelů životního stylu je způsob trávení volného času. Každý člověk má svůj individuální systém hodnot, podle něhož si vybírá mimo jiné i způsob trávení volného času. Z hlediska volného času lze členit jedince podle toho, jakou hodnotu mu přisuzují. Někteří lidé volný čas posuzují jako něco nesprávného a připisují mnohem větší hodnotu samotné práci. Tito jedinci nedokáží odpočívat bez výčitek svědomí a plnění povinností chápou jako své životní poslání. Pro jiné lidi jsou podstatnější než práce samotné volnočasové aktivity a pracovní povinnosti berou jako nutné zlo (Pávková et al., 2008).

Ve studii Havinghursta a Feigenbauma (1959), která se věnovala životu dospělých a jejich hodnocení výkonu v různých sociálních rolích, porovnali volnočasové aktivity se schopností naplnění své sociální role a došli k závěru, že existují čtyři životní styly. Každý styl je hodnocen na osmi úrovních, které charakterizují osm sociálních rolí: práce, rodičovství, partnerství, práce doma, volný čas, přátelé, příslušnost ke státu, kluby a sdružení.

Styl na společnost zaměřených lidí (*community-centred*) je význačný rovnoměrně vysokou výkonností ve všech osmi sociálních rolích.

Vysoce domácky zaměřený styl (*home-centred high*) zahrnuje skupinu lidí, kteří v domácích a osobních věcech dosahují podobně vysokých výsledků jako lidé ve skupině společensky zaměřených (*community-centred*), ale jejich schopnosti kontaktu s okolím,

které jsou zobrazeny na škálách: přátelé, příslušnost ke státu a kluby a spolky, jsou rapidně nižší. Společně s předchozí skupinou však dosahují vysokého skóre osobního přizpůsobení.

Středně domácky zaměřený styl (*home-centred medium*) je typ stylu, který charakterizuje jedince zaměřené na rodinu stejně jako předchozí styl, s tím rozdílem, že v oblastech sociálních aktivit se přibližuje spíše ke spodní hranici, oproti vysoce domácky zaměřenému stylu (*home-centred high*), který se drží u středních hodnot.

Nízký styl (*low level*), je životní styl lidí z dělnické třídy, kteří si volí volnočasové aktivity pouze na základě jejich možného užitku. Obecně mají buď málo volnočasových aktivit, nebo jsou doma. Na všech osmi škálách dosahují výrazně nejnižších výsledků.

Osobní zájmy dokáží někdy člověka doslova zachránit v tíživých životních situacích. Optimálním stavem je uvedení sféry povinností a volného času do rovnováhy. Tato výchova ke zdravému životnímu stylu úzce souvisí s pedagogickým ovlivňováním volného času (Pávková et al., 2008).

2 PERSONÁLNÍ PSYCHOLOGIE

„Lidé představují v každé ekonomice základní, rozhodující a nejdynamičtější složku výrobních sil“ (Bureš, 1982, 3).

Personální psychologie je považována za jednu z nejdříve rozvíjených oblastí psychologie práce a organizace. Jejím ústředním tématem jsou individuální rozdíly mezi lidmi, které se v pracovní činnosti projevují. Okruhy problémů, jimiž se personální psychologie zabývá jsou: analýza pracovních činností, výběr uchazečů, výcvik pracovníků, hodnocení pracovníků, ovlivňování výkonnosti pracovníků, pracovní morálka, pracovní spokojenost, personální poradenství, vztahy manažer-pracovník a s ním spojené věci týkající se vedení pracovníků (Štikar et al., 2003).

Obrázek 1: Přehled personálních činností s účastí psychologie (Štikar et al., 2003)

V této práci se zaměřuji pouze na jednu z výše uvedených činností a tou je získávání pracovníků, což nejbližše souvisí s tématem práce. Cílem výběrového procesu je nalézt vhodného pracovníka pro danou pozici za pomoci spolehlivého postupu (Sackett & Lievens, 2008). Lidský kapitál je to nejcennější, co firma může mít, a proto není radno výběrový proces podceňovat. A to ani na nižších pozicích. U nižších pozic, kde není potřeba obsazovat

kvalifikované pracovníky, dochází často k odchodu zaměstnanců z pracoviště. S tím je spojena i loajalita a ochota dát do práce nejen manuální a psychický výkon, ale i know-how a kousek svého volného času na rozvoj svých kompetencí (Slováčková, Horáková, & Rendoš, 2014).

Popis pracovního místa a profil kandidáta jsou nezbytnou podmínkou při podávání inzerce a jsou klíčovým faktorem v průběhu přijímacího řízení. Přijímací řízení může probíhat mnoha způsoby. Například zasláním životopisu, což je nejrychlejší způsob, jak pomoci zaměstnavateli si o uchazeči udělat obrázek a častokrát má rozřazovací funkci. Což ale ne vždy musí být výhodou, jelikož může zaměstnavatel kvůli ne moc zdárně napsanému životopisu přijít o kvalitního pracovníka. Dalšími možnostmi jsou například reference a doporučení, telefonický screening (nelze nazvat pohovorem, jelikož se nejedná o přímý kontakt s uchazečem a celý proces může být zkreslen verbální sympatií), psychodiagnostika, znalostní zkoušky, nebo například pracovní pohovor, který je v praxi používám ze všeho nejčastěji (Slováčková et al., 2014).

Mezi hlavní výběrové metody řadíme: pohovor, psychologický test, reference, biodata (dodatek k životopisným informacím), testy pracovní činnosti, analýzy písma a Assessment centre (kombinace několika již zmíněných technik a práce ve skupině, kde se použité techniky využijí ve vzájemné interakci). Pokud se rozhodneme pro použití pohovoru, psychologického testu nebo testu pracovní činnosti, tak specifické oblasti, které pohovor nebo test zkoumá, by měly vycházet z údajů analýzy práce (Arnold et al., 2007). „*Postupy analýzy práce slouží k získání syntetických informací o práci, včetně povahy vykonané činnosti, povinností, používaných zařízení, pracovních podmínek a umístění práce v rámci organizace. Výsledky analýzy práce se často používají k vytvoření popisu práce a /nebo specifikaci jedince vhodného pro danou činnost“ (Arnold et al., 2007, 132).*

U pracovního pohovoru je jeho největší výhodou přímý kontakt s uchazečem. Nemáme při něm pouze omezené množství informací a je zde menší pravděpodobnost utvoření mylné domněnky o schopnostech uchazeče (Slováčková et al., 2014). O jeho schopnostech se můžeme přesvědčit i pomocí různých psychologických metod užívaných v psychologii práce a organizace. Metody máme jak základní, tak speciální. Mezi speciální metody řadíme ty, které slouží k posuzování výkonu, k analýze práce a povolání a řada z nich byla vyvinuta ve vztahu k určitým teoriím jako je například: Taylorismus, Teorie pole, Teorie regulace činnosti, Teorie polí a jiné (Štikar et al., 2003). Autoři mimo jiné vytvořili i stručný přehled vybraných základních metod a jejich výhod a nevýhod:

METODA	VÝHODY	NEVÝHODY
Pozorování	<ul style="list-style-type: none"> - bezprostřední data relevantní k situacím - při kombinaci se zpětnou vazbou přináší důležité srovnání mezi tím, co vnáší pozorovatel a co vykonává pozorovaný 	<ul style="list-style-type: none"> - vyžaduje zkušeného pozorovatele - možné dostavení pocitu vyzvídání u pozorovaných - možný sběr dat jen u určitého druhu práce
Studium tištěných materiálů	<ul style="list-style-type: none"> - snadno dosažitelné a vhodné pro prezentaci - zdroj aktuálních informací, někdy i zaměřených do budoucnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - problém při převodu dat do použitelné metody
Dotazníky	<ul style="list-style-type: none"> - lze použít u velkého počtu lidí - rychlé - relativně levné - poskytují možnost se vyjádřit a údaje lze snadno zpracovat 	<ul style="list-style-type: none"> - malá možnost volného vyjádření - vyžadují hodně času a technických dovedností při vytváření přehledového modelu - při zasilání malá návratnost
Konzultace s experty	<ul style="list-style-type: none"> - relativně jednoduché a finančně nenáročné - umožňuje účast více jednotlivců - posiluje komunikační vazby mezi účastníky 	<ul style="list-style-type: none"> - přinášejí určitou předpojatost - kvůli nereprezentativnosti skupiny mohou vyústit do pouhého částečného obrazu problému
Rozhovory	<ul style="list-style-type: none"> - mohou zachytit pocity, příčiny a možná řešení problémů - maximum příležitosti pro spontánní projev 	<ul style="list-style-type: none"> - náročné s těžkou interpretací výsledků - nezkušenost tazajícího se, může ovlivnit sebehodnocení tázaného, nebo ho vyvést z míry
Skupinová diskuze	<ul style="list-style-type: none"> - vytváří podporu pro určitá rozhodnutí - vzájemná komunikace obohacuje analýzu dat 	<ul style="list-style-type: none"> - časově náročná a nákladná - složitá práce s daty
Testy	<ul style="list-style-type: none"> - účinné při zjišťování toho, co je příčinou problému - výsledky jsou snadno kvantifikovatelné 	<ul style="list-style-type: none"> - malý počet validních testů pro specifické situace - neidentifikují, zda měřené schopnosti a vědomosti jsou užívané v pracovních nebo mimopracovních situacích
Studium záznamů a zpráv	<ul style="list-style-type: none"> - poskytují vodítka k problémovým okruhům a postupy k řešení problémů - sbírány s minimálním úsilím a bez přerušení pracovního procesu 	<ul style="list-style-type: none"> - příčiny problémů, nebo možná řešení se často nezjistí - týkají se spíše minulých situací než současných - k vyhodnocení vyžadují zkušeného analytika
Pracovní vzorky	<ul style="list-style-type: none"> - data z činnosti organizace - podobné jako pozorování 	<ul style="list-style-type: none"> - je zapotřebí specializovaná obsahová analýza - možná kritika pro subjektivitu

Tabulka 1: Stručný přehled základních metod a jejich výhody a nevýhody (Štikar et al., 2003)

2.1 Kompetence

Vzhledem k možnostem využít slovo „kompetence“ v mnoha psychologických oblastech, nemáme jeho přesnou definici. Při definování kompetencí se nejčastěji používá model KSAO (knowledge, skills, abilities, other characteristic), podle něhož je kompetence souhrnem znalostí, schopností, dovedností a dalších charakteristik, které člověk potřebuje k podání pracovního výkonu. Kompetence jsou nejčastěji využívány jako kritéria při výběru zaměstnanců u výběrového řízení, nebo při hodnocení pracovního výkonu (Sanchez & Levine, 2012).

Jednou z největších výhod, kdy se kompetence používají k hodnocení pracovníků je fakt, že se kompetence stanou jakýmsi společným jazykem pracovníků a začnou udávat žádoucí a nežádoucí chování, kterým se poté popisuje hodnocení výkonnosti a kariérový rozvoj. Takto může analýza kompetencí ovlivnit i hodnocení při samotném výběru pracovníka. Například pokud bude na jedné pracovní pozici usouzeno, že klíčovou vlastností jsou komunikační schopnosti, pak celý přijímací proces může být založen na zjišťování právě těchto kompetencí. Odpovědi žadatele posléze posuzuje podle předem připravených kritérií chování odvozených z kompetenčního modelu (Arnold et al., 2007).

Klíčové kompetence zahrnují celé spektrum schopností, které přesahují potřebné odbornosti. Prezентují člověka ve smyslu, že se umí kompetentně chovat v daných situacích, tedy jedná přiměřeně a v souladu s vlastním přesvědčením. Vzhledem k rozpínající se myšlence týmové spolupráce a propojování oddělení, které jsou dnes tak moderní a vyžadované téměř na každém pracovišti, je snad nejdůležitější kompetence sociální. Sociální kompetence zahrnuje všechny schopnosti, které nám pomáhají navazovat vztahy s kolegy, zákazníky a například obchodními partnery. Rozumí se tím schopnost týmové práce, kooperativity, schopnost čelit konfliktním situacím a komunikativnost. V podnikovém vzdělávání se nejvíce důrazu klade na kompetence v oblasti metod. Kam můžeme řadit plánovité zaměření na cíl za uplatnění adekvátní odborné znalosti, kreativně vymýšlet řešení, strukturovat a klasifikovat nové informace, dokázat rozpoznat souvislosti, nebo naopak dávat věci do kontextu, kriticky zkoumat a snažit se dospět k novým inovacím. V neposlední řadě jsou kompetence ve vztahu k vlastní osobě, mezi které řadíme uvědomování si a pracování s vlastní hodnotou, schopnost reflexe vůči sobě samému a zároveň si být vlastním manažerem, vědomě rozvíjet vlastní hodnotu a mít potřebu seberealizace (Belz & Siegrist, 2015).

2.2 Osobnost zaměstnance

Poznatky managementu a psychologie přispěly ke zjištění, že vedle praktických dovedností jedince a jeho znalostí se na úspěšném výkonu u konkrétní činnosti podílí i osobnostní vlastnosti člověka. V širší perspektivě se pak nejedná jen o samostatnou činnost, ale celou soustavu činností, které musí jedinec vykonávat. S rozšířením perspektivy stoupá i význam osobnosti. Ukazuje se, že jedinec při vykonávání své činnosti je závislý na spolupráci s druhými lidmi, motivaci, schopnosti učit se apod. Ve všech těchto charakteristikách, stejně jako v jiných oblastech, se jedinec od jedince liší. Komplikovanost lidské osobnosti je důvodem, proč stále nemáme jasnou teorii o tom, jaké je spojení mezi osobností a pracovním výkonem (Seitl, 2015).

2.2.1 Osobnost

Na pojem osobnost se můžeme dívat ze třech základních hledisek. Na osobnost jako na hodnotící pojem pro daného jedince, který se nějakým způsobem stal slavným. Nebo jako na psychickou individualitu, tedy spíše jako na osobitost neboli odlišnost člověka od ostatních jedinců. Nebo jako na uspořádání celku psychiky, kdy se psychika člení na relativně samostatné složky a každé z nich přidělíme její vlastní funkci (Říčan, 2007).

Osobnost se utváří už od samotného narození, a to pod vlivem dědičnosti, nebo podnětů, které na jedince působí. Podněty můžeme rozdělit na nárazové, nebo dlouhodobé. Mezi jednorázové podněty můžeme řadit tragické události, které nepůsobí tak dlouhou dobu, ale většinou zanechávají dlouhodobé následky. Naopak do dlouhodobých lze zařadit například výchovu nebo prostředí. Stejně tak, jako nemůžeme nalézt dvě stejné osobnosti, neexistují ani stejné vývojové podmínky. Nelze ani přesně říct, jaký konkrétní vliv má daná situace na vývoj jedince. Účinek jednotlivých podnětů je rozdílný s ohledem na situaci, zkušenosti jedince a jeho osobnostní vlastnosti. Nelze tedy přesně určit, jak takový vývoj osobnosti vypadá (Smékal, 2002).

V psychologii se v souvislosti s pojmem osobnost často vyskytuje i pojem vlastnost. Slovo vlastnost by se dalo do běžné řeči přeložit jako něco, co je člověku vlastní. Existují psychické vlastnosti, které má většina lidí, jako například schopnost komunikovat, tendence vyhýbat se utrpení a podobně. Obvykle se však slovem vlastnost myslí něco, co je pro daného jedince význačné. Čím se od ostatních liší v situacích, kde má jeho vlastnost prostor projevit se. Mezi takové vlastnosti lze zařadit například přátelskost. Přátelského člověka

poznáme podle jeho chování a citění. Přátelský člověk nejen že o druhé lidi jeví zájem, ale také ho skutečně cítí a má podle dané okolnosti radost, soucit, nebo jinou adekvátní reakci vypovídající o opravdovém zájmu (Říčan, 2007).

Dalšími pojmy, které se s osobností pojí, jsou temperament a charakter. Temperament je vlastnost osobnostní dynamiky a projevuje se intenzitou pohybů, tempem, hloubkou prožívání a dalšími znaky. U novorozence se temperament projevuje formou vzrušivosti, tedy dispozicí, která určuje jeho vlastnosti reagování, sílu a trvání (Nakonečný, 2009). Naproti tomu charakter označuje souhrn získaných vlastností určující psychosociální bytí každé osobnosti utvářený v rámci sociální interakce každého člověka. Nastavuje vztah člověka nejen vůči sobě, ale i ostatním lidem, společenským skupinám, přírodě aj. Tento pojem v sobě zahrnuje specifické morální, estetické a etické hodnoty a získané dispozice jako například postoje či zájmy, které určují specifický osobnostní profil člověka (Cakirpaloglu, 2012).

2.2.2 Motiv a motivace

„Motiv (motive) pohnutka, příčina činnosti, jednání člověka zaměřené na uspokojení určité potřeby; motiv má cíl a směr, intenzitu, trvalost; pramení z podnětů vnitřních, vědomých, bezděčných, a vnějších; má významnou úlohu při emoční, myšlenkové a fantazijní činnosti člověka; motivy bývají různě klasifikovány, nejčastěji v souvislosti s dělením potřeb...“ (Hartl & Hartlová, 2015, 327).

„Motivace (motivation) proces usměrňování, udržování a energetizace chování, které vychází z biologických zdrojů; pojem motivace v psychologii zatím značně nejednotný; nejčastěji chápán jako intrapsychický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace sil, energizace organismu; projevuje se napětím, neklidem, činností směřující k porušení rovnováhy; v zaměření motivace se uplatňuje osobnost jedince, jeho hierarchie hodnot i dosavadní zkušenosti, schopnosti a naučené dovednosti; za nežádoucí motivaci jsou považovány strach, úzkost, bolest aj.“ (Hartl & Hartlová, 2015, 328).

Existuje několik modelů, na základě kterých se psychologové domnívají, že motivace vzniká. Jedním z nich je motivační model člověk – produkt společnosti. Důsledkem přirozeného výběru a sociální adaptace vzniká člověk a jeho sociální bytí. Biologická selekce zapříčinila vymezení soustavy základních biologických potřeb, zatímco motivy jedince a společenských skupin jsou výsledkem selekce sociální. Základními motivy tohoto modelu jsou sociální a kulturní determinismus. Vyplývá z toho tedy, že motivace jednotlivých lidí

se formují v dané sociální skupině a v určitém kulturním prostředí. Tento motivační model lze rozlišit na dva výklady. Prvním z nich je kulturní relativismus, který se zakládá na motivech ovlivněných kulturou. Druhým je sociální determinismus, který tvrdí, že motivace člověka se formuje v důsledku vlivů sociálního kontextu. Zastává názor, že všechny lidské motivy jsou produktem sociálního učení, které nám sociální kontext předává ve formě norem a očekávání (Cakirpaloglu, 2012).

Motivy jsou shluky potřeb a zkušeností, které berou tuto základní myšlenku a snaží se jí realizovat, dostat k cíli. Teorie motivů osobnosti se shodují na tom, že pokud jsou potřeby a motivy silné, odrážejí se na chování jedince. Motivy se objevují v lidských myšlenkách, zaujetích a starostech. Jsou vysoce emocionálně laděné a mohou být jak žádoucí, tak nežádoucí. Motivace souvisí převážně s potřebami (Carver & Scheire, 2012). Pojem potřeby vyjadřuje základní formu motivu, ve smyslu snahy odstranění nějakého deficitu. A to deficitu z hlediska biologického, psychologického, nebo i například ekonomického. Chování, které je nástrojem potřeb a motivů, pomocí uspokojení potřeby redukuje. Pod uspokojením si můžeme představit například: nasycení, odpočinek, pocit jistoty, úspěchu, osobního významu atd. (Nakonečný, 2009).

Do motivačních kategorií lze zařadit i zájmy. Považujeme je za získané motivační dispozice, jelikož jsou závislé na vývojové fázi jedince a také na prostředí, ve kterém se nachází. Což je značně odlišuje od potřeb. Slouží však k získávání zážitků příjemnosti, a proto je lze řadit do motivace, jelikož vedou k určitému uspokojení, ale nelze je na motivy redukovat. Nikdy ani nelze přesně říct, zda je činnost vykonávána díky vnitřní motivaci nebo díky nějakému vnějšímu aspektu skutečnosti. Například zájem o sport může být výsledkem potřeby pohybu, nebo také pouhým pohybovým nadšením, nebo způsobem, jak dosáhnout jiných cílů (Smékal, 2002).

Maslow (2014) ve svém díle O psychologii bytí zmiňuje fakt, že je rozdíl mezi základní potřebou a sebeaktualizační potřebou, které však na sebe navazují. Růstové (sebeaktualizační) potřeby a základní potřeby jsou důsledkem klinického vnímání kvalitativních rozdílů mezi motivačním životem sebeaktualizovaného člověka a ostatních jedinců. Metamotivace vyjadřuje touhu člověka po dokonalosti a osobním růstu. Metamotivace je podmíněna v základní oblasti potřeb a zdraví. Pokud je tato část naplněna, může se člověk zaměřit na něco vyššího. Motivy jako je sebeúcta, pocit vlastní ceny, pocit že někam patřím apod. Metamotivovanost s sebou nese oddání nějakému úkolu a zároveň odevzdání se něčemu nadosobnímu, nesobeckému. Maslow zmiňuje i dva způsoby

uspokojení potřeb. U základních potřeb jde o jejich redukci, naopak u metapotřeb jde o indukci motivačního stavu. Tedy o indukci motivačního stavu, která tvoří vyšší potřebu vlastně neuspokojitelnou. Motivační vliv metapotřeb se tedy stává trvalým.

3 VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

Vývoj nejrůznějších psychických vlastností a funkcí je závislý na mnoha faktorech. V jednotlivých případech nemají faktory vždy stejnou roli a rozvoj dílčích psychických schopností a celé osobnosti je dán individuálně. Na rozvoji se podílí individuální variabilní dispoziční složka, vnější vlivy, situace a zkušenosti jedince. Způsob zpracování všech podnětů je ve velké míře předurčen geneticky. Prostředí, v němž dítě vyrůstá, má na samotný vývoj také velký vliv. Působí na něho prostřednictvím interakce s různými subjekty. Může jít o interakci s lidmi, předměty, nebo dokonce symboly. Aby se dítě mohlo vyvíjet, musí projevovat nějakou aktivitu ve formě reakce na podněty. Kvalita a množství získaných zkušeností se na vývoji dítěte vždy nějakým způsobem podepíše. Získané zkušenosti mohou měnit způsob uvažování, modifikovat způsob prožívání a působí na rozvoj jednotlivých osobnostních vlastností (Vágnerová, 2008).

Z hlediska psychického vývoje jsou nejdůležitější sociokulturní faktory, které přispívají k rozvoji specifických lidských projevů, jako je schopnost verbální komunikace, autoregulace vlastního chování podle sociálních norem a podobně. Proces rozvoje těchto zkušeností se nazývá socializace. Pro socializaci je typické, že se odehrává v sociálním kontextu v interakci s jinými lidmi. Prostřednictvím sociálního učení se rozvíjí chování, takzvané žádoucí chování, které daná skupina a kultura uznává za vhodné. Je to zapříčiněno takzvanou identifikací, tedy procesem, kdy dítě pozoruje a následně napodobuje chování a jednání ostatních členů skupiny, přejímá jejich názory a postoje. Socializace však neprobíhá jen tímto jedním způsobem, ale zapojuje se i jednodušší učení, které se provozuje formou odměňování žádoucích a trestání nežádoucích projevů chování (Vágnerová, 2008).

V následující části se zabývám dvěma vývojovými stádii, kterými jsou dospívání a dospělost. Dospívání jsem vymezila od 12 roku života do 20 roku a dospělost od 20 do 30 roku života a přihlídnutím na adolescentní moratorium.

Věk	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	40
Autor																						
Langmeier, Krejčířová (2006)	DOSPIVÁNÍ										DOSPĚLOST											
	PUBESCENCE					ADOLESCENCE					ČASNÁ DOSPĚLOST											
Říčan (2014)	PUBESCENCE					ADOLESCENCE					MLADÁ DOSPĚLOST											
Vágnerová (2012)	DOSPIVÁNÍ										MLADÁ DOSPĚLOST											
	RANÁ ADOLESCENCE					POZDNÍ ADOLESCENCE																
Thorová (2015)						ADOLESCENCE					MLADÁ DOSPĚLOST											
Erikson (2002)						IDENTITA PROTI KONFUZI ROLÍ					IZOLACE PROTI INTIMITĚ											

Tabulka 2: přehled vývojových období

3.1 Eriksonova teorie

„V každém případě je důležité si připomenout, že konflikt a teze jsou zdrojem růstu, ctnosti a závazků“ (Erikson, 2015, 110).

Erikson se ve své teorii opřel o poznatky z embryologie, které se zmiňují o takzvaném epigenetickém principu. Epigenetický princip je způsob vývoje vznikajícího dítěte, kde se klade důraz na vrozené a pevně dané etapy, kterými musí plod projít. Pokud v některém z kritických období dojde k narušení vývoje, nemusí se příslušná část těla vyvinout správně. Přišel tedy s teorií, že člověk se vyvíjí také v různých etapách, na kterých se podílí genetické faktory společně s kulturním prostředím a sociálními vlivy (Thorová, 2015).

Stádia psychosociálního vývoje Erikson dělí na základních osm a těmi jsou: základní nedůvěra proti důvěře; stud a pochyby proti autonomii; vina proti iniciativě; méněcennost proti zručnosti; zmatení identity proti identitě; izolace proti intimitě; stagnace proti generativitě (tvořivosti); zoufalství proti integritě. Jeho žena Joan poté rozšířila jeho myšlenku ještě o deváté, závěrečné, stádium: gerontostagnace (Erikson, 2015).

V této práci se zabývám dvěma stádii. Prvním z nich je stádium „zmatení identity proti identitě“, nebo také nazývané „Identita proti konfuzi rolí“. Toto období koreluje s vývojovou fází adolescence a hlavní ctností je věrnost (Erikson, 2002; Erikson, 2015). „Ctnost (virtue) etická kategorie, trvalý kladný rys charakteru člověka, stálý zdroj jeho etického chování; kladná i žádoucí mravní vlastnost...“ (Hartl & Hartlová, 2015, 88).

V hledání pocitu kontinuity a neměnnosti se adolescenti zabývají hlavně tím, jak jsou vnímáni okolím a jak moc se názor ostatních odlišuje od jejich pojetí sebe sama. Důležitou

otázkou je i to, jak propojit dosavadní dovednosti s profesními prototypy současnosti. Integrace, k níž v této vývojové fázi dochází ve formě ego identity, je suma nahromaděných zkušeností se schopnostmi rozvinutými díky nadání a s příležitostmi, jež nabízí sociální skupina a jejich role v ní (Erikson, 2002).

„Pocit ego identity pak tvoří akumulovaná důvěra v to, že vnitřní neměnnost a kontinuita vybudovaná v minulosti bude odpovídat neměnnosti a kontinuitě jedincova významu pro jiné lidi... Ve snaze udržet svou integritu se někdy nadměrně identifikují s hrdiny různých part a skupin, a to do té míry, že úplně ztrácejí svou identitu“ (Erikson, 2002, 238).

V tomto období také začíná stádium zamilování se. První láska bývá často snahou definovat svou vlastní identitu. Toto stádium probíhá formou projekce vlastního difuzního ega do jiné osoby. Konverzace mladých lidí proto zabírá tolik času, jelikož díky komunikaci odkrývají a reflektují obraz difuzního ega (Erikson, 2002). *„Difuzní identita: chaotické pojetí sebe sama, nedostatečná integrace selfkonceptu, osobní dezorientace, labilizované já“ (Kohoutek, nedat.).* Mimo jiné se vyznačují i výraznou skupinovou soudržností a krutostí odehnat všechny ty, co jsou „jiní“. I to je obranou proti difuznosti ega. Adolescenti si pomáhají zvládat svůj neklid prostřednictvím skupin, ale také stereotypizováním sebe samých, svých ideálů a nepřátel. Zároveň ale testují své schopnosti slíbit a dodržet věrnost (Erikson, 2002).

Druhým stádiem, které souvisí s touto prací, je „izolace proti intimitě“, ve kterém je hlavní ctností láska. Dospělý jedinec, který úspěšně dokončil hledání identity, se snaží svou identitu spojit s identitou ostatních lidí. Využívá k tomu zkušenosti z předchozích stádií, při nichž si uvědomil, co je pro něho vlastně nejcennější a co ho nejvíce zraňuje, nebo o to naopak může snadno přijít. Tím je připraven k intimitě nejen v partnerství, ale i ve spojení s jinými lidmi, která s sebou nese i potřebu schopnosti kompromisů a přinášení obětí. Musí své ego ovládnout natolik, aby v krizových situacích, kde je potřeba sebeobětování, nemusel čelit strachu ze ztráty ega. Vyhýbáním se těmto náročným situacím se jedinec vystavuje riziku izolace a následného ponoření do sebe sama. Důsledkem je vyhýbání se kontaktům, které by měly vést k oné intimitě (Erikson, 2002).

3.2 Dospívání

Dospívání jako specifická životní fáze, bylo vytvořeno až později v rámci civilizačních změn. V přírodních společnostech je přechod k dospělosti zjednodušen a spojen s pohlavním dozríváním. Je symbolizován rituálem, který s sebou nese i určité požadavky do dospělosti. Není tedy prostor a ani potřeba formovat si svoji identitu, jelikož doba rituálu přesně určovala, kdy se jedinec stane dospělým, a dokonce i jakou roli a status bude mít. V současné době nelze dosáhnout dospělosti naráz, jako tomu bylo dřív, nebo jak je tomu u přírodních národů. Role dospělého je v dnešní době mnohem náročnější, a navíc neposkytuje jedinci tak velkou prestiž a ani jednoznačnou identitu (Vágnerová, 2008).

Z biologického pohledu lze dospívání vymezit jako životní úsek začínající prvními známkami pohlavního zrání a končící dovršením plné pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu (Langmeire & Krejčířová, 2006). Samo pohlavní dospívání stačí k vychýlení psychické rovnováhy, a právě proto se toto období považuje za jedno z nejdramatičtějších období života. Spodní hranice je však určena i z jiných důvodů. Například způsobem změny vzdělávání, kdy se na vzdělávání podílí tým učitelů, nikoli pouze jeden vyučující, anebo také z důvodu citového vývoje, kdy podle Říčana (2014) dochází k prvnímu platonickému zamilování. Jedinec zároveň pod vlivem školy mění svůj názor na svět a na vlastní život. Zároveň mění i vztah ke svým vrstevníkům i autoritám, a to na základě buď vlastní iniciativy, nebo pod tlakem společnosti.

Tělesné, psychické a sociální změny probíhají v tomto období souběžně a navzájem závisle. Neznamena to však, že jsou příčinně podmíněny, jak se chybně v některých starších publikacích uvádělo. Veškeré změny jsou vždy doprovázeny ještě další řadou faktorů, které danou změnu zprostředkují. Příkladem jsou: sociální, ekonomické a kulturní faktory, ale stejně závažnou roli zastávají i výchovné postoje rodičů, učitelů a jiných, pro dospívajícího důležitých, osob. Může se však stát, že jedinci, kteří zatím nevykazují žádné známky pohlavního dospívání, začínají používat kritické myšlení, které je charakteristickým znakem pro dospívající. Nebo naopak pohlavně vyvinutí jedinci mohou být stále ještě emočně, intelektuálně i sociálně dětinští (Langmeire & Krejčířová, 2006).

3.2.1 Dospívání a volný čas

Aktivity dospívajících v jejich volném čase úzce souvisí s jejich mentální i celkovou vyspělostí. Společně se školou má volný čas čím dál tím větší vliv na vývoj všech složek

osobnosti. Díky rostoucí nabídce je pestrá řada aktivit. Často však možný volný čas adolescentům sebere samotné komunikování s vrstevníky. Adolescentní jedinec potřebuje hodně samoty, ale také je pro něj nezbytná komunikace, která k nepochopení rodičů trvá hodiny a hodiny. Řeší nejčastěji otázky smyslu života a získávají zkušenosti všeho druhu včetně naslouchání a přijetí druhé osoby (Říčan, 2014).

Když se zaměříme na zbylý volný čas, tak Říčan (2014) ve svém výčtu častých volnočasových aktivit zmiňuje například čtení, kdy na konci pubescence vyspělí čtenáři čtou většinu knih pro dospělé. Zejména u chlapců na počátku pubescence nalezneme zálibu v bojových hrách, při kterých vítají i vojenské prvky ve výchově. Baví je stavebnice a skládání modelů všeho druhu. U chlapců i u dívek můžeme spatřit zálibu v deskových a karetních hrách. Jako zvláštní kapitolu zmiňuje pubescentní sport, do kterého řadí rvavé sporty jako fotbal, hokej, košíkovou apod, které podle něho mají na vývoj jedince ještě větší význam, než měli v mladším věku. Většina pubescentů sní o vrcholových sportech. Ačkoli si uvědomují, že aby se stali vrcholovými sportovci, měli začít se sportem dřív. Jejich sen a tendence porovnávat své výkony s druhými je ale přinutí věnovat velkou většinu svého volného času tvrdému tréninku a tím sport ztrácí ráz hry a stává se tak druhem dobrovolné pracovní činnosti. Někdy se stane, že se jakýkoli sport zvrhne v soutěž o to, být lepší než ostatní, ale u zdravějších jedinců si zachová správný ráz, kdy jde především o dobrý pocit z pohybu, práce s náčiním a kontaktu se spoluhráči nebo soupeři. Pubescenty mimo jiné přitahuje i tajemství, šero, jeskyně, táboráky, romantika, skupinové symboly a jazyky, kterým nerozumí nikdo jiný... Tuto hru na tajemství dokáží hrát dokonce podstatně lépe, než tomu bylo v předešlých obdobích. Řada dospívajících dává v dnešní době přednost spíše kulturně tvořivějším a vážnějším zájmům před sportem, který zůstává spíše pouhou relaxací. Někteří adolescenti se dokonce se svým amatérským výkonem dokáží vyrovnat i dospělým, a to například v hudbě. Naopak tomu je u výtvarného umění, kdy někteří autoři dávají umělecký rozvoj do souvislosti s erotickým cítěním.

3.2.2 Adolescentní moratorium

„Být dneska dospělý, to je hrozně těžké. Snadněji se jde jen tak nalehko, v džínách s kytarou přes rameno. A tak se mezi mladými šíří málem jakýsi kult nezralosti. Jestliže našli nějaký společný jazyk, pak je to hudba. Jejich hudba samozřejmě. Ta, které my nerozumíme a která nás dráždí. Dejte si předvést, co je disco sound. Poslechněte si to pozorně. Nevymutovaný chlapecký falzet. Pubertálně rozkřičený soprán. Texty, proti nimž dětská říkadla jsou

rafinované básnické kompozice. A do toho příslušné decibely. Výsledný efekt? Vzдорovitý dětský křik: nechte nás na našem písečku! Netahejte nás do světa dospělých!“ (Mrkvička, 1984, 42-43)

Náročnost samotného dospívání je tak zatěžující, že mladí lidé se snaží oddálit všemi způsoby, jak vědomými, tak nevědomými, přechod do dalšího období. Nakupí se na ně moc úkolů, které jsou doprovázeny vysokými nároky, a tak dospívající hledají nějaký prozatímní způsob existence na získání času k onomu dozrání v dospělého jedince. Oddalují to způsobem trávení svého volného času, zábavy a způsobem života. Každá volná chvílka je vyplněna, takže není nutné myslet na vztah s rodiči, sex, na problémy jako je politika, víra a jiné, pro ně „zbytečné“, záležitosti. Moratoriem tedy může být přehnaná píle, zaujetí studiem konkrétní věci, sportem, hrou na hudební nástroj, členstvím v pochybné partě, mejdanem, čundrem, vojnou, vězením, psychiatrickou léčebnou, psychoterapeutickým vztahem... Veškerá pozornost je věnována určité aktivitě a všechny ostatní zájmy, povinnosti, vývojové úkoly a vztahy jdou stranou. Jedním z nebezpečných moratorií je promiskuita. Tedy stav, kdy dospívající začne intenzivně sexuálně žít, ne však ve smyslu sexuálního života s jedním partnerem, to by totiž bylo v pořádku a byl by naplněn jeden z vývojových úkolů a tím je opravdový heterosexuální vztah. Promiskuitní jedinec střídá partnery a nemyslí na nic jiného než na sex, ostatní problémy jsou tedy nejen odloženy, ale dokonce považovány za nedůležité (Říčan, 2014).

Erikson (1968) zavedl pojem moratorium, aby pojmenoval jakési vývojové provizorium. Tedy období, kdy jedinec není připraven splnit svůj vývojový úkol, nebo potřebuje čas, než se dostane do další vývojové fáze. Psychosociální moratorium je tedy oddálení dospěláckých povinností. I přesto moratorium nelze nazvat zpoždujícím faktorem vývoje, pouze jeho nedílnou součástí. Často samotné moratorium není ani vědomé. Lidé v moratoriu prožívají některé události mnohem intenzivněji než jiní a například výtržnictví nevnímají stejně negativně jako dospělí. V pozdějším věku si mohou začít uvědomovat absurdnost některých prožitků a cítí se zcela oprostěni od svých minulých činů.

„Mysl adolescenta je v podstatě myslí ve stavu moratoria, psychosociálního stádia mezi dětstvím a dospělostí, mezi morálkou, již se dítě naučilo, a etikou, kterou má rozvíjet jako dospělý“ (Erikson, 2002).

Jeffrey Jensen Arnett (2000a) na základě rozhovorů popsal období mezi 18. a 25. rokem, které nazývá emergence adulthood (vynořující se dospělost), a k němu vymezil

5 základních rysů, kterými se toto období vyznačuje. Jedním z těchto rysů jsou „možnosti“, kdy se domnívá, že mladí lidé věří ve fakt, že špatné věci se stávají jiným lidem. Dalším rysem je „nestabilita“. Způsobuje ho změna školy, bydliště, kamarádů, zkoušení nových zaměstnání a nutnost vytváření nových sociálních vazeb. „Hledání identity“ je specifické tím, že mladí lidé se v období vynořující se dospělosti rozhodují, kým vlastně jsou, co chtějí od života a podobně. Vynořující se dospělost lze nazvat i „věkem pocitů na půl cesty“. Vyznačuje se pocitem někde mezi dětstvím a dospělostí. Na jednu stranu si již za své rozhodnutí a činy nesou odpovědnost sami, na druhou stranu stále nedošlo k úplnému odpoutání od původní rodiny. A nakonec je tu „orientace na vlastní osobu“, kdy snaha získat co nejvíce zkušeností a zjistit, co vlastně chtějí v životě dělat předčí potřebu zakládat rodinu.

3.3 Dospělost

Počátek dospělosti v naší společnosti není nijak jednoznačně definován. Můžeme říct, že člověk je dospělý po dosažení svých osmnáctých narozenin, kdy může legálně uzavírat sňatek, řídit auto, nebo požívat alkohol. Nelze tvrdit, že dovršením osmnácti let se z člověka stane plně vyzrálý jedinec. Dospělým se stane až díky zkušenostem, které v osmnácti letech nebývají dostačující. K dosažení zralosti mu pomohou různé životní události a hlavně fakt, jak je vyřešil a jak se s nimi vyrovnal (Thorová, 2015).

Biologické vymezení dospělosti je vázáno na úroveň fyzické zdatnosti a proměnu významu sexuality. V období dospělosti je sexualita velmi důležitým aspektem. Na určitém stupni vývoje dospělého sexualita, díky potřebě mít dítě, nabývá reprodukčního významu, který v adolescenci mohla být chápán i jako nepříjemná komplikace. Sexuální aktivita se tak stává prostředkem pro založení rodiny a zplození dítěte (Vágnerová, 2007).

„Osobní rozvoj probíhá na úrovni sebepojetí a ve vztahu k jiným lidem. ... Vývoj vztahu k jiným lidem je zaměřen na vytvoření stabilních, trvalých a oboustranně uspokojivých mezilidských vztahů“ (Vágnerová, 2007). Dnešní doba dopomohla odsunutí osobní zralosti do vyššího věku. Podílí se na tom možnost cestovat, studovat, rozvíjet kariéru. To také souvisí s faktem, že lidé zakládají rodiny a do manželství obecně vstupují v pozdějším věku. Dosažení samotné osobní vyzrálости je tedy velice individuální. Je zřejmé, že pracující osoby, kterým se narodí potomek, obvykle dozrávají rychleji než studenti nebo jedinci žijící volnějším stylem života. Také náhlé životní události, jako je například smrt blízkého člověka nebo jiné závažné situace, jako například rozvod rodičů, se zaručeně také zapisují na oně vyšší osobní zralosti (Thorová, 2015).

Vztahy s rodiči bývají klidnější a jedinec přestává být závislý na své původní rodině. Dospělý na rodiče pohlíží z již realističtějšího pohledu. Uznává jejich zkušenosti a přijímá jejich rady. Pokud sám uzná za vhodné, začne se radami řídit (Vágnerová, 2007). S dospělostí nevyvratně přichází i osamostatnění, a to hned na dvou rovinách: emoční a finanční. Průběh emočního osamostatňování často trvá již od adolescence, naopak finanční osamostatnění, převážně u studentů, začíná až v průběhu dospělosti. Nejčastěji s ukončením vzdělání a nástupem do stálého zaměstnání. Získání samostatnosti je jedním z nejdůležitějších cílů v tomto období (Millová, 2016). Díky komplexnímu osamostatnění má dospělý relativní svobodu v rozhodování a s ní spojenou i zodpovědnost za své činy a rozhodnutí. Bývá to spojeno s větší sebejistotou, sebedůvěrou a realistickým odhadem vlastních sil a kompetencí a schopností podřídit své osobní aktuální potřeby sociálně významnějším věcem (Vágnerová, 2007).

3.3.1 Dospělost a pracovní oblast

Období profesního startu se uskutečňuje přibližně 10 let od ukončení adolescence. Odklad nástupu do práce je většinou spojen se studiem, nebo s takzvaným profesním moratoriem ve formě doktorandského studia, studijních pobytů apod. Na přelomu 20. a 30. let života tedy končí sociálně tolerované přípravy na profesní roli a experimentování v různých profesních oblastech. Profesní role se stává reálnější, trvalejší a často neměnnou. Může být sice později modifikována, ale často nejde o nijak radikální změnu. Schopnost zvládat profesní roli je ukazatelem, že člověk dokáže omezit své aktuální potřeby ve prospěch povinností. Profesní pozice se stává součástí osobní identity a je znakem příslušnosti k nějaké sociální vrstvě (Vágnerová, 2007).

Při volbě povolání jde vždy o vzájemné sladění dvou základních potřeb. Na jedné straně jde o volbu oblasti, ve které bude jedinec moci co nejvíce využít svých specifických schopností a osobnostních předpokladů. Na druhé straně je tu tlak společnosti a málokterý člověk má tak silnou tendenci po seberealizaci, že by tlakům okolí stoprocentně odolal. Z tohoto hlediska M. Farková (2009) odlišila tři typy profesní přípravy:

- Volba profese podle přání rodičů, či jiných významných osob v životě jedince, případně podle aktuálních vnějších faktorů. Na osobní sklony a schopnosti zde není brán zřetel a projevuje se pasivní podřízenost.
- Představa jedince o povolání je nejasná a nestabilní, avšak má určité přání, které je konkretizováno okolím, nebo odstupem času.

- Volba je řízena osobním plánem, který je často velmi dlouho promyšlený. Tito lidé jsou iniciativní, cílevědomí a mají silné seberealizační tendence.

Profesní role zároveň uspokojuje i některé ze základních psychických potřeb dospělého. Zejména zpočátku profesní kariéry je uspokojována potřeba změny a nových zkušeností. Nová práce jim dává životní rámec a jejich potřeba se projevuje například ve snaze měnit pracoviště nebo zaseté způsoby práce. Pracovní pozice jim zároveň umožňuje naplnění potřeby seberealizace, sociálního kontaktu, smyslu života, nezávislosti a potřeby otevřené budoucnosti, která se projevuje například možnou představou profesního rozvoje (Vágnerová, 2007).

4 TEMATICKÉ VÝZKUMY

Při hledání výzkumů jsem používala různé internetové databáze. Zejména ty, které poskytuje Univerzita Palackého v Olomouci. Hledala jsem převážně přes anglická hesla, jako je *free time, leisure time, extracurriculum activities, work characteristic, job characteristic, psychology, lifestyles, quality of life, social science...* Vyhledávala jsem studie od roku 2000 do současnosti. Níže přikládám výběr ze studií z roku 2018 a 2019, které jsou spojené s volnočasovou aktivitou a prací.

Rok	Cíl výzkumu (Autoři)	Metody	Počet účastníků (informace)	Závěr
2019	Ihle a kolektiv (2019) zkoumali souvislosti mezi účastí na volnočasových aktivitách a výkonnosti v Trail Making Testu (TMT) v průběhu šesti let.	- Trail Making Test A a B - Rozhovory o účasti na volnočasových aktivitách - Mill Hill Vocabulary scale	232 účastníků Průměrný věk prvního testování: 73,4 let	Aktivní životní styl ve střední dospělosti může souviset s lepším kognitivním fungováním ve stáří, zejména u osob s nízkou úrovní vzdělání.
2018	Medrano a Trógolo (2018) chtěli vyvinout a otestovat model spokojenosti zaměstnanců v Argentině.	- telefonické dotazování (na sociodemografické informace; volný čas; psychické odpoutání se od práce; charakteristiky pracovní pozice; konflikt práce a rodiny „Jak často se stává, že nemáte energii na trávení volného času s rodinou?“; vyhoření; pracovní angažovanost; životní spokojenost)	1060 pracujících respondentů Věkové rozmezí 18–60 let Průměrný věk 40,89 let 51% ženy 49% muži	Zásadní význam pro ochranu blahobytu zaměstnanců má psychické odpoutání od práce. Při schopnosti psychického odpoutání od práce se též snižuje pravděpodobnost konfliktu se spolupracovníky a rodinnými příslušníky. Angažovanost a spokojenost zaměstnanců nemusí mít žádný vliv na vyhoření.

Tabulka 3: Výběr studií z roku 2018 a 2019

Velmi často jsem nacházela studie zabývající se problematikou dopadu náročnosti pracovních pozic a s tím souvisejícími tématy jako je zdravý životní styl nebo stres. Zaujala

mne americká studie Wua a Porella (2000), kteří se na základě obrovských nákladů na zdravotní péči lidí rozhodli zaměřit na životní styl lidí, kteří mají sedavé zaměstnání. Domnívají se, že dopad sedavého zaměstnání souvisí s tím, jakou fyzickou aktivitu pracovníci vykonávají ve svém volném čase. Vycházeli ze studií, které zmiňovaly související faktory jako je socioekonomický status, zdraví, pracovní pozice a stres. Jejich poznatky spojili a udělali longitudinální studii s lidmi ve věku 51 až 61 let a jejich partnery a všemi informacemi o chování, zdraví, a ekonomické situaci. Výsledky potvrdily, že volba volného času souvisí s povahou povolání, avšak jejich závěr není tak jednoznačný. Jediný výsledek, který mohou zobecnit je ten, že pracovníci, kteří musí vykonávat větší fyzickou zátěž, si ve volném čase volí méně fyzicky náročné aktivity. Nelze však potvrdit, že s fyzickou náročností práce se pojí i fyzická náročnost volnočasové aktivity, jelikož například u úředníků může být lehká fyzická zátěž považována za dostatečnou, vzhledem k udržení jejich kondice potřebné k výkonu jejich práce. Dále bylo zjištěno, že dělníci jsou při větším stresu spíše zapojeni do fyzicky náročnější volnočasové aktivity, na rozdíl od úředníků. Což může být také spojeno s tím, že pracovníci s dlouhými pracovními hodinami, pracující ve stresových podmínkách, jednoduše nemají na volnočasové aktivity čas.

Dalším, častým tématem, kterým se studie zabývají je přijímací řízení. Například výzkum Pinta a Ramalheira (2017) zabývající se informacemi, které ovlivní výsledek onoho přijímacího řízení. Zkoumají vztah mezi akademickou výkonností a mimoškolními aktivitami, které ovlivní zaměstnancovo rozhodnutí. Jedna z hypotéz potvrdila, že vysoká akademická výkonnost s účastí na mimoškolních aktivitách je pozitivně spojena s předpokladem zaměstnatelnosti, a to v oblastech: vhodnosti k práci, schopnosti související s osobní organizací a organizací času a schopnosti učení. Výsledky tedy potvrzují, že akademická výkonnost v kombinaci s volnočasovými aktivitami může být význačným faktorem v rozhodovacím procesu. K podobným výsledkům dospěli i Nicolas Roulin a Adrian Bangerter (2013), kteří upozorňují na fakt, že náboráři obchodních a právních oborů u žadatelů často najdou podobné vědomosti a zkušenosti spojené s danou prací, což jim dává prostor začít se soustředit na jiné rysy, mezi něž patří i volnočasové aktivity. Z výzkumu zjistili, že studenti se účastní volnočasových aktivit hlavně z vnitřní motivace, ale někteří mohou být ovlivněni i motivací vnější. Motivace se navíc v průběhu času mění. Aktivity prováděné během raného dospívání byly ovlivněny čistě vnitřní motivací, a to převážně z toho důvodu, že trh práce ještě nebyl jejich hlavním problémem. Naopak při aktivitách prováděných v pozdní adolescenci jsou studenti ovlivněni rostoucím tlakem

souvisejícím s hledáním práce po ukončení studia. Zároveň si ale studenti uvědomují, že různé typy aktivit jim pomohou získat různé typy znalostí a dovedností. Na závěr studie zmiňují fakt, že ačkoli volnočasové aktivity mohou pomoci při postupu z prvního kola, nikdy nejsou rozhodujícím výsledkem. Mnohem důležitější je na závěr výkon žadatele v průběhu pohovoru nebo v hodnotících testech.

Mezi výzkumy, které se více dotýkají mého tématu, stojí za zmínku studie „*Extracurricula activities and adolescent development*“, která se zabývala souvislostmi mezi mimoškolními aktivitami na střední škole, náchylností k rizikovému chování a kontextem akademického výkonu. Dospěli k závěru, že účast na sportovních, organizačních, duchovních a klubových aktivitách zvyšuje pravděpodobnost úspěšného zapsání na vysokou školu. Větší schopnost navázat na vysoké škole kontakty výzkumníci připisují právě předcházející účasti na sportovních aktivitách. Naopak u prosociálních aktivit, především u chození do kostela a angažování se v církevních záležitostech, předpokládají nižší riziko konzumace alkoholu a užívání drog. Stejný efekt zjistili i u výtvarného umění, ale to pouze u chlapců. U ostatních aktivit tento efekt nebyl prokázán. U sportu dokonce předpokládají nárůst užívání alkoholu, ale na druhé straně i pozitivní vliv na profesní i vzdělávací výsledky (Eccles et al., 2003). K podobným výsledkům dochází i studie Petersena a kolektivu (2017), kteří potvrzují že s úrovní fyzické aktivity ve volném čase je spojena míra extravertze. Extravertzi a svědomitost také pozitivně spojili s aktivitou ve volném čase. A také Chan, Luciano a Lee (2018) našli pozitivní vztah mezi fyzickou aktivitou, spokojeností, extravertzí a otevřeností ke zkušenostem.

Se sportem souvisí i další studie, která se zabývala sportovním vnímáním sociální identity a pozitivním rozvojem mládeže. Do pozitivního rozvoje mládeže řadíme: osobní a sociální vývoj, schopnost stanovování cílů, iniciativu a pozitivní zkušenosti. Výsledky ukázaly, že sportovci, kteří vnímají silnější sociální identitu, co se týče sociálních vazeb a pozitivním pocitům vůči členství v týmu, dosahovali vyššího pozitivního rozvoje (Bruner et al., 2017).

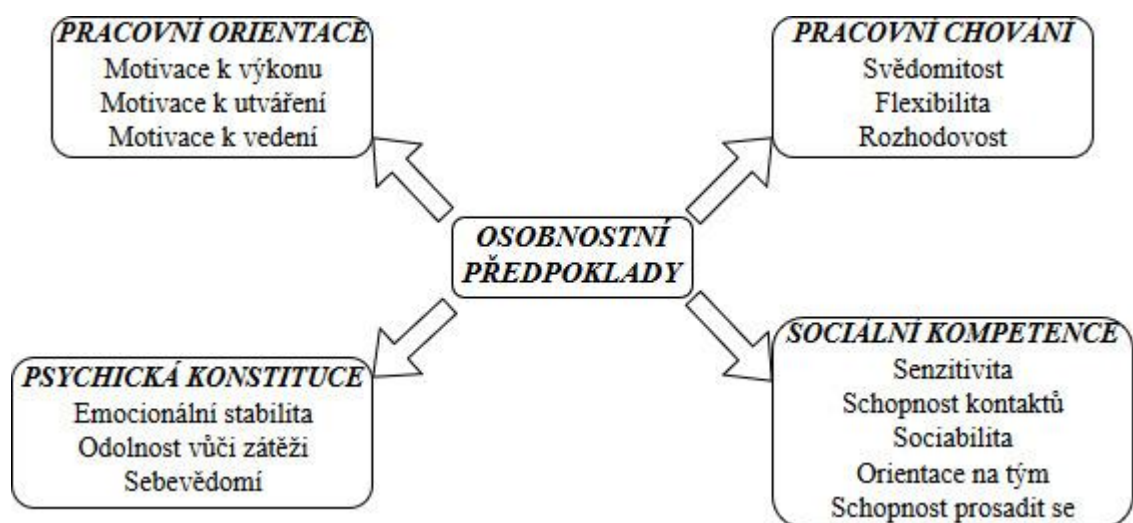
VÝZKUMNÁ ČÁST

5 DĚLENÍ VYUŽITÉ VE VÝZKUMU

Vzhledem k obsáhlosti tématu jsem byla nucena vytvořit a použít hned několik dělení. V první řadě jsem vybrala dvě věková období (viz. Tabulka 2) adolescenci a dospělost. Které se řídily podle utváření identity a možnosti změřit profesní charakteristiky bez viditelného vlivu dosavadní profesní pozice. Dále jsem se věnovala pouze profesním charakteristikám, které byly rozděleny ve standardizované testové metodě. A v neposlední řadě jsem rozdělila volnočasové aktivity do několika skupin na základě podobné náplně.

5.1 Vybrané profesní charakteristiky použité ve výzkumu

Bochumský osobnostní dotazník (inventář profesních charakteristik osobnosti) pracuje s osobnostními předpoklady jedince, které jsou rozděleny do čtyř základních okruhů: profesní orientace, pracovní chování, sociální kompetence a psychické konstituce. Do profesní orientace řadí motivaci k výkonu, motivaci k utváření a motivaci k vedení. Do pracovního chování pak svědomitost, flexibilitu a rozhodnost. Do sociální kompetence řadí senzitivitu, schopnost kontaktů, sociabilitu, orientaci na tým a schopnost prosadit se. Do psychické konstituce spadají: emocionální stabilita, odolnost vůči zátěži a sebevědomí (Hossiep, & Paschen, 2011)

Obrázek 2: Rozdělení osobnostních předpokladů

5.1.1 Pracovní orientace

„Motivátor pracovní (occupational motivator) určitý stimul pracovního výkonu; F. Herzberg seřadil pět nejvýznamnějších: pocit úspěšnosti, pocit uznání, pocit odpovědnosti, zajímavá práce, perspektiva postupu; míra jejich naplnění je úměrná míře spokojenosti se zaměstnáním“ (Hartl & Hartlová, 2015, 328).

Motivace k výkonu:

- Člověkem motivovaným k výkonu se rozumí jedinec, který má tendence na sebe klást vysoké nároky. Převážně potom nároky směřované na jeho výkon. Obdržením obzvláště náročného úkolu je motivován k většímu využití energie a potřebě větší angažovanosti. Nevzdává se ani cílů, u kterých je zřejmá jejich těžká dosažitelnost. Motivuje se tím, že se mu otevírají větší možnosti pro podání mimořádných pracovních výkonů a při své činnosti je to převážně on, kdo na sebe klade vysoké nároky a snaží se vyhovět svým měřítkům, nikoli měřítkům okolí. Tito jedinci jsou se svými výsledky spokojeni jen chvíli. Jejich nasazení však může vést k vyčerpání. Vyhledávají pozice, na kterých mají možnost růstu. Najdeme je často jako soukromé podnikatele, poradce nebo manažery na vyšších úrovních (Hossiep et al., 2011).
- Lidem málo motivovaným k výkonu nejde přednostně vždy o podání co nejlepšího výkonu. Uvědomují si, že některé úkoly by dokázali udělat lépe, ale nemají dostatečné ambice pro jejich realizaci. Málo rozvinutá motivace k výkonu se v dospělosti mění jen těžko, proto je zapotřebí nalézt jinou motivaci, která by je přiměla úkol dokončit (Hossiep et al., 2011).

Motivace k utváření:

- Pro osoby s rozvinutou motivací k utváření je hodně důležité, aby se mohli aktivně podílet na změně a utváření svého prostředí. Uskutečňují své představy a nápady i na úkor toho, že nebudou ostatními pochopeni a bude vůči nim kladen odpor. Oproti lidem motivovaným k výkonu je potřeba tyto lidi spíše brzdít (Hossiep et al., 2011).
- Naopak jedinci s nízkou motivací k utváření charakterizuje spíše snaha opatrovat stávající stav. Nemají problém se začlenit a přizpůsobit se existujícím strukturám (Hossiep et al., 2011).

Motivace k vedení:

- K jejich profesním cílům radíme potřebu koordinovat a řídit druhé lidi. Vnímají sami sebe jako vedoucí osobnost a jejich prioritou je schopnost nadchnout ostatní a poskytnout jim orientaci. Tyto osoby používají svůj sociální vliv a očekávají, že je ostatní budou poslouchat a následovat je (Hossiep et al., 2011).
- Naproti tomu lidé bez motivace k vedení jsou jistější při použití jejich odborných kompetencí a při udělování příkazů se necítí zcela ve své kůži. V pracovních skupinách využívají osobní schopnosti spíše pro zvládnání odborně náročných úkolů. Tito lidé sami sebe vnímají spíše jako specialisty, než aby se vnímali jako vůdčí osobnosti (Hossiep et al., 2011).

5.1.2 Pracovní chování

Svědomitost:

„Svědomí (conscience) prožívání morálního hodnocení vlastních činů, motivů a citů původně ztotožňováno s hlasem božím, chápáno jako součást lidské přirozenosti 2 podle S. Freuda (1920) část superega, která převádí příkazy a výtky na ego 3 současnou psychologií svědomí považováno za složku osobnosti, kulturně a sociálně podmíněnou, osvojenou učením“ (Hartl & Hartlová, 2010, 562).

- Výrazně svědomité osoby se při plánování a výkonu projevují jako velmi spolehlivé. Je pro ně velmi důležité dodržování dohod a jsou při své práci velice precizní a pečliví. Nevadí jim věnovat mnoho času k dotažení všech potřebných detailů do konce. Při spolupráci jim nezáleží na precizním vypracování pouze jejich části, ale dbají na preciznost i u ostatních členů týmu. Na okolí tedy často působí jako osoby pedantské, puntičkářské a perfekcionistické. Tito lidé se však nehodí na vedoucí pozice, jelikož ta občas vyžaduje rychlejší, ne tak svědomité zpracování detailu a rychlejší orientaci (Hossiep et al., 2011).
- Naopak lidé s nižší svědomitostí jsou spíše pragmatičtějšího rázu a zastávají názor, že ne každý úkol musí být proveden dokonale. Málo svědomité osoby se zabývají raději úkoly, které nepotřebují dlouhé přípravy. Spontánnost je pro ně mnohem důležitější než například přesnost (Hossiep et al., 2011).

Flexibilita:

„Flexibilita duševní (mental flexibility) pružnost, pohyblivost, schopnost přizpůsobit své myšlení a chování“ (Hartl & Hartlová, 2015, 166).

- Flexibilní lidé se snadno přizpůsobují měnícím se podmínkám nebo nepředvídatelným změnám a situacím. Oplývají talentem improvizace a jsou stále otevřeni novým zkušenostem. Problém u těchto lidí může nastat, pokud musí vykonávat kontinuální práci, jakou je například dlouhodobý vztah se zákazníkem. Naopak lidé s nízkou flexibilitou se lépe cítí v prostředí, které má jasná pravidla, je stabilní a uspořádané. Při své činnosti dávají přednost úkolům, které jsou jednoznačně definované (Hossiep et al., 2011).

Rozhodnost:

„Rozhodování (decision making) vědomá volba z možností; kognitivní proces z pravidla za složitější situace nabízející několik alternativ a vyžadující vzít v úvahu více faktorů; slouží k výběru cílů...“ (Hartl & Hartlová, 2015, 328).

„Rozhodnutí, volba mezi různými možnostmi. K rozhodnutí dochází obvykle po úvaze. Dítě, které žije hlavně v přítomnosti, je neschopno dlouze uvažovat a představit si jasně budoucnost; rozhoduje se impulzivně. Někteří dospělí, kteří jsou nedostatečně zralí, se chovají stejným způsobem. Jiní naopak nejsou schopni rozhodnout se. Rozhodnutí přijatá ve skupině jsou obvykle odvážnější než rozhodnutí individuální“ (Sillamy, 2001, 184).

- Osoby s vysokou rozhodností se rychle a cíleně pouští do svých cílů a pokud bylo o postupu nějak rozhodnuto, okamžitě se pouští do realizace myšlenek. Přitom jsou ale schopni zaměřit svou pozornost na určité aspekty, bez toho, aniž by byli rozptýleni jinými. Mají mimo jiné i velkou schopnost efektivní sebeorganizace, která jim pomáhá ve sledování svých cílů. Které si, pokud jsou cíle složitější, rozloží do menších cílů, jenž je motivují práci dokončit. Z jejich schopnosti vrhnout se do úkolu a plnit ho s vysokým soustředěním však ještě nemusí vycházet vždy kvalitní výsledek. Jedním z důvodů je například to, že analýze a sběru dat před rozhodnutím nebylo věnováno tolik času (Hossiep et al., 2011).
- Naopak osoby s nízkými hodnotami i když se rozhodnou pro nějaký postup, ještě váhají, nad dalšími možnostmi, než začnou se samotnou realizací. Mají sklon, nechávat se zatěžovat dalšími věcmi, například dalšími nevyřešitelnými problémy. Pokud mají obtížný úkol, mají tendence ho odsouvat jeho zpracování. Doporučuje se

jím klást si méně náročně a dosažitelnější cíle a to tak, aby se jim posléze podařilo dosáhnout i komplexnějšího úkolu. Ačkoli jejich rozhodování trvá mnohem déle, nelze kvalitu odvedené práce porovnávat s rozhodnějšími osobami (Hossiep et al., 2011).

5.1.3 Sociální kompetence

Senzitivita:

„Senzibilita (sensitivity, sensitivity) citlivost na vnější i vnitřní podněty“ (Hartl & Hartlová, 2015, 530).

- Senzitivní lidé se vyznačují tím, že dokáží rozpoznat emoce druhých lidí a v rozhovoru dokáží vnímat rozdílné emoce a rozpoznají počínající konflikt a pozoruhodně rychle zjistí, jak náročnou situaci v rozhovoru zvládnout. Tato schopnost jim dovoluje naladit se i na těžko přístupné lidi. Senzitivní lidé jsou potřební převážně při prosazení změn v různých oblastech lidské činnosti, kdy je potřeba prosadit nepříjemné rozhodnutí (Hossiep et al., 2011).
- Osobám s nízkou senzitivitou není vždy úplně jasné, jak jejich chování ostatní lidé chápou a interpretují. Často nechápou nebo chybují v odhadech přiměřeného chování, jsou si nejistí v sociálních situacích a mají problém při vnímání pocitů svých partnerů. Což občas může vést i k dezinterpretaci vlastního chování, a tedy následné domněnce, která vede k tomu, že se jedinec za senzitivního považuje, ačkoli jím vůbec není (Hossiep et al., 2011).

Schopnost kontaktů:

„Kontakt (contact) nejjednodušší forma vztahů mezi dvěma či více osobami“ (Hartl & Hartlová, 2015, 272).

- Osobám se schopností kontaktů nedělá problém navázat komunikaci s cizími lidmi a vytvořit si vlastní síť vztahů. Jak v osobním, tak pracovním životě disponují velkou jistotou a nezáujatostí v kontaktu s druhými lidmi a cení si vytvořené vazby. Pro vedoucí pozice, nebo při obchodní činnosti je jejich schopnost kontaktů značnou výhodou. Kromě toho jim usnadňuje integraci do zajetých týmů a upevňuje vztahy uvnitř pracoviště. Naopak lidé s menší schopností navazování kontaktů jsou spíše zdrženliví a jen málo kdy jsou oni sami iniciátory nějakého rozhovoru nebo vztahu. Schopnost kontaktů je prostřednictvím odpovídajících opatření možná částečně

ovlivnit, i přesto je někdy mylně zaměňována za introverzi a extraverzi, které jsou v průběhu života relativně stabilní (Hossiep et al., 2011).

Sociabilita:

„Sociabilita (sociability) družnost; schopnost vytvářet a udržovat mezilidské vztahy; začíná se vyvíjet už v prvním roce života“ (Hartl & Hartlová, 2015, 548).

- Osoby s vysokou sociabilitou si cení harmonického prostředí a je pro ně důležité, jak je vnímají ostatní. Snaží se na své okolí působit jako vyvažující prvek a okolím jsou většinou vnímáni jako milí a pomáhající lidé. Je pro ně nepříjemné otevřeně vyslovit negativní věci a pokud mají kritizovat ostatní, nikdy to neudělají přímo, aby danou osobu neurazili. Nemají problém při integraci do týmu, a to převážně kvůli jejich potřebě se všemi vycházet dobře a se stejnou měrou, jakou jsou oblíbeni, jsou i ochotni pomoci. Pokud v týmu nastane konflikt, rádi přebírají moderující a vyvažující funkci. Jejich tendence mohou být na vedoucích pozicích nevýhodou, převážně v jejich potřebě udržení a navození harmonie a neochota výrazněji vystoupit vůči komukoli (Hossiep et al., 2011).
- Lidé s nízkou sociabilitou kritizují daleko více a kritiku přijímají daleko lépe než lidé s vysokou sociabilitou. Tyto osoby k cíli totiž mnohokrát nevede harmonie, ale třenice a konfrontace. O těchto lidech se ví, že upřímně řeknou, co si myslí a moc se netrápí následky svých slov a rozhodně se nesnaží někomu vlichotit, nebo podobnými prostředky získat jeho sympatie. Pro mnoho činností je nízká sociabilita spíše výhodou. Dovoluje věcně vyřešit i konflikty velmi nabitě napětím a nezastírat přitom výsledek neúnosnými kompromisy. Tito lidé jsou vhodní pro práci, při které je nutná alespoň částečná polarizace, jako je třeba při zastávání postu obhájce ve věcech trestních (Hossiep et al., 2011).

Orientace na tým:

- Osoby s vysokou orientací na tým mají tendence nadřazovat výkonu celého týmu nad individuálním výkonem samotného jedince. Zároveň si ale uvědomují fakt, že v rámci kolektivu jednotlivé myšlenky mohou vytvořit kvalitnější cíl. Dokáží poskytnout podporu a radu ostatním členům a stejně dobře ji umí i přijímat. Pokud se dostanou do potíží, nesnaží se je vyřešit sami, ale spoléhají na názory a podporu od týmu. Rádi zaujímají posty, od kterých si slibují další vývoj skupiny a výsledku (Hossiep et al., 2011).

- Naopak pro osoby málo orientované na tým je mnohem důležitější autonomie a samostatná činnost. Je pro ně důležité, aby za svou práci nesli odpovědnost a nechtějí být závislí na podpoře druhých. Nízká orientace na tým je vhodná v prostředí, kde se počítá s velkým osobním rozvojem. Vnímají pracovní skupiny jako prostor, kde méně schopní profitují z výkonů silnějších. Neznamena to však, že by pro ně spolupráce nebyla důležitá. Ale úkoly si raději plní sami (Hossiep et al., 2011).

Schopnost prosadit se:

- Lidé se schopností prosadit se vytrvale zastávají svůj postoj a jsou dominantní při kontaktu s druhými osobami. Díky svému postoji se jim v komunikaci s ostatními daří prosazovat své cíle. S velkou schopností prosadit se se pojí velmi často nízká ochota k empatii a méně výrazná orientace na tým. Tito lidé často zastávají vedoucí pozice a většinou po dlouholeté praxi u nich nastává rozpor mezi sebeobrazem a hodnocením ostatních pracovníků. Sami sebe totiž často považují za člověka orientovaného na spolupráci v týmu, vcitujícího se, podporujícího a zároveň schopného prosadit si svůj názor, což ostatní pracovníci často nevnímají stejně (Hossiep et al., 2011).
- Naopak lidé s nízkou schopností se prosadit nijak nebojují za bezpodmínečné prosazení jejich názorů a nepotřebují být nejdůležitějšími členy skupiny. Svých cílů se snaží dosáhnout pomocí kompromisu, ale pokud dojde k rozporu, mají tendence k poddajnosti a nevydrží tak dlouho trvat na svém stanovisku. Tato škála obsahuje rysy, které by se daly nazvat jako odolnost, z čehož vyplývá, že tito lidé jsou spíše povolnější, sociálně ovlivnitelnější a ochotní k rychlému kompromisu. Ne vždy to však k neprospěchu věci. Při zvýšených požadavcích na integraci a kompromis to může být výhodou (Hossiep et al., 2011).

5.1.4 Psychická konstituce

Emocionální stabilita:

„Emotivita, schopnost reagovat i na nevýznamné události prožíváním emocí. Emotivní člověk je citlivý; rozechvívá se pro maličkost, zdá se být choulostivý a zranitelný, ale přesto není maladaptovaný. Pokud emotivita není přehnaná, je užitečná, protože vyvolá chování přizpůsobené situaci...“ (Sillamy, 2001, 51).

- Emocionálně vysoce stabilní osoby se vyznačují velkou uvolněností při zacházení s neúspěchy a osobními problémy, a navíc se s nimi lépe vyrovnávají a lehce nacházejí novou motivaci k přetvoření dané situace. Při potížích dokáží negativní pocity kontrolovat a jsou převážně pozitivní a mají optimistický přístup k životu. Stabilita těmto lidem umožňuje úspěšně zvládat psychicky náročné činnosti. Naopak osoby s nižší emocionální stabilitou potřebují čas na překonání pocitu zklamání, porážky a neúspěchu. Pokud je něco tíží, nedokáží se na svou činnost plně soustředit a někteří popisují i časté výkyvy nálad a emocionální nestálost po delší dobu (Hossiep et al., 2011).

Odolnost vůči zátěži:

„Odolnost (immunity, resistance) schopnost vyrovnávat se s životními situacemi společensky přiměřeně, bez patologických reakcí...“ (Hartl & Hartlová, 2015, 367).

- Stejně jako emocionální stabilita i odolnost vůči zátěži směřuje k psychickým atributům. Tyto dvě škály spolu vysoce korelují, a proto je častokrát psychická nepohoda spojena s fyzickými obtížemi. Nelze však tyto dva faktory považovat za totožné, ale pokud bychom chtěli pro ně nalézt nejmýstižnější skupinu, byla by to „celková stabilita“ (Hossiep et al., 2011).
- Lidé s vysokou odolností vůči zátěži v období, kdy mají nejvíce práce pozoruhodně dobře zacházejí se svými silami a zachovávají si tak pracovní sílu i výkonnost. Neznamena to však, že by u nich nenastaly adekvátní tělesné potíže. Intenzivní vysoká zátěž s sebou nese svoje rizika, které tyto osoby buďto přehlížejí, nebo se je snaží vykompenzovat odpovídající vyrovnávací aktivitou. Naopak lidé s nízkou odolností vůči zátěži se při dlouhodobém vystavení vysokých nároků cítí vyčerpaně, podrážděně a nervózně. Při úkolech, kdy musí intenzivně pracovat, se jejich výkonnost a energie snižuje a také to zapříčiňuje fakt, že motivace postavit se rostoucí zátěži je mnohem nižší (Hossiep et al., 2011).
- Při nízkých hodnotách se nemusí nutně objevit zdravotní potíže. Škála zachycuje spíše kognitivní reprezentaci toho, co člověk sám od sebe očekává (Hossiep et al., 2011).

Sebevědomí:

„Sebevědomí (confidence, self-confidence) 1 sebedůvěra, vědomí vlastní ceny, kvalit a schopností, provázené vírou v úspěšnost budoucích výkonů 2 přesvědčení, že člověk jedná správně, vhodně a účinným způsobem ... “ (Hartl & Hartlová, 2015, 525).

- Vystupování vysoce sebevědomých lidí v interakcích s druhými je přesvědčující a sebejisté a v sociálních situacích se dokáží většinou velmi dobře ovládat. Nemají problém s vystupováním před větším počtem lidí a ani se situací, kdy se stanou středem pozornosti. Sami se sebou jsou spokojeni a netrápí je názor ostatních lidí. Sami si jsou vědomi svých schopností a nedostatků, takže ani pocit odmítnutí je moc nezatěžuje. Působí vyrovnaně a jsou schopni přijímat jednoznačnou kritiku bez utrpení na vlastní hodnotě. Avšak u extrémně vysokých hodnot, podobně jako u emocionální stability, se může vyskytovat i snížená schopnost a ochota vyrovnávat se s kritickou zpětnou vazbou.
- *„Sebevědomí nízké (self-consciousness) snížené sebevědomí vlastní ceny, nevíra ve vlastní úspěch; vzniká v dětství nízkým hodnocením ze strany klíčových osob, které jedinci přiřazují nálepky typu nemehlo, lajdák...“ (Hartl & Hartlová, 2015, 525).* Lidé s nízkým sebevědomím hodně dbají na to, jaký udělají dojem. Záleží jim na hodnocení od ostatních a v některých situacích je tato jejich vlastnost hodně omezuje, například pokud se stanou středem pozornosti, mají mít proslov nebo musí vystoupit před větším počtem lidí. Kritika je může znejistit, obzvláště pokud je stroze formulovaná. Ne vždy je reflexe při jejich činnosti vyvede z míry, pochvala je může motivovat k mnohem většímu nasazení a výkonu (Hossiep et al., 2011).

5.2 Rozdělení volnočasových aktivit

Ačkoli dělení volného času mnozí autoři již vytvořili, tak pro potřeby mé práce jsem se rozhodla vytvořit své vlastní dělení, které bude vyhovovat požadavkům, které zkoumám. Utvořila jsem si proto krátký internetový průzkum, ve kterém jsem získala odpovědi od 168 respondentů a podle nichž jsem vytvořila skupiny. Skupiny jsem rozdělila podle náplně a podobnosti vlivu na jedince. Rozdělení do skupin jsem následně konzultovala s dalšími pěti nezávislými posuzovateli.

SKUPINA	AKTIVITY
Činnosti doprovázené hudbou (ČDH)	Tanec, tanec ve folklórním souboru, pole dance, společenský tanec, fitness, mažoretky, moderní tanec, rock´n´roll, aerobic, moderní balet, street dance, orientální tance, zumba, balet...
Hry uvnitř (HU)	Dračí doupě, PC hry, online hry, stolní hry, karty, videohry...
Skupinové sporty (SS)	airsoft, badminton, baseball, basketbal, florbal, fotbal, požární sport, házená, horolezectví, míčové hry, Sokol, tenis, volejbal...
Samostatné hry (SAM)	agility, atletika, běh, běžky, biatlon, bobování/sáňkování, bruslení, freerun, gymnastika, jízda na koloběžce, joga, judo, kickbox, kolo, koně (jezdectví), lyžování, parkour, plavání, posilování, skateboarding, snowboarding, street workout...
Rodina a kamarádi (RK)	cestování/turistika, čajovna s přáteli, čas strávený s partnerem/partnerkou, chození do kaváren/klubů, chození ven, ICQ, kamarádi, nakupování s přáteli, online hry ve více hráčích, pobyty u prarodičů, Skype, starání se o mladší sourozence...
Samostatné rozvojové činnosti (SRČ)	aranžování květin, básničky, čtení, fotografování, jazykový kroužek, keramiku, korálky, kreslení, malování, modelování, pečení, pletení, psaní (doma, redaktor v časopise), ruční práce, sbírání známek, šití, učení se, úklid domu, vaření, vypalování CDček, vyrábění, výroba domácí kosmetiky, vyšívání...

Tabulka pokračuje na následující straně...

<i>...pokračování z předchozí strany</i>	
Neformální hry (NH)	fotbal s kamarády, házení míčem, honěná, hra na četníky a zloděje, hraní si venku, hry s auty, hry s panenkami, koupání, stavění lega, lezení po stromech, hra na honěnou, pouštění draka, schovávaná, stavění sněhuláků, trávení času venku se psy, vesnické aktivity, zvířecí farmy...
Kultura v kolektivu (KK)	akce, aktivismus, členství v kulturním spolku, dětský parlament, dramatický kroužek, hraní v kapele, organizace veřejných kulturních akcí, týdenní Erasmy, výměny mládeže...
Organizace (O)	Církev, Českou tábornickou unii, dobrovolná činnost, pořádání táborů, Skaut, Školní družiny, Tělovýchovné jednoty, Turistický oddíl, účast na táborech ...
Neaktivní přijímání podnětů (NPP)	Facebook, filmy, chození do divadla, internet, kino, koncerty, počítač, poslech hudby, seriály, televize, YouTube...
Relax (R)	gaučink, chození po obchodech a nahlížení do vitrín, odpočinek, relax, rybaření, denní snění, spánek...
Práce (P)	brigády, pomoc na stavbě nebo zahradě, práce na domě či chatě, profí gaming, snahu kdekoli jakkoli vydělat peníze, vedení souboru, vedení školní knihovny a jiné...
Kreativně hudební aktivity (KHA)	hru na bicí, flétnu, housle, klavír, příčnou flétnu, ukulele, nauku, pěvecký sbor, zpěv...

Tabulka 4: Rozdělení volnočasových aktivit

6 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

S rozšiřujícím se trendem kariérního růstu, zdravého životního stylu a určitého standardu, na kterém si lidé zakládají, se začalo řešit, zda spolu způsob trávení volného času a druh pracovní činnosti nějak souvisí. Řeší se mnoho oblastí, od toho, jaký dopad má aktuální způsob trávení volného času na životní styl, pracovní výkon a podobné. Až po to, jaký vliv má předchozí volnočasová aktivita. Tedy to, jak se podepíše na člověku způsob trávení volného času v dospívání.

Výzkumným problémem této práce je souvislost mezi profesními charakteristikami a druhem volnočasové aktivity. Pro lepší srozumitelnost textu jsem v předchozí kapitole uvedla všechna dělení, která ve svém výzkumu využívám. Na základě již existujících výzkumů, dostupné literatury, výše zmíněných rozdělení a vlastní zkušenosti byly stanoveny výzkumné otázky a hypotézy, které se tímto výzkumem snažím ověřit.

Cílem této práce je nalézt souvislosti mezi způsobem trávení volného času v dospívání a měřeními profesními charakteristikami v dospělosti. Mojí snahou je zjistit, zda se vybrané volnočasové aktivity v dospívání pojí s danými profesními charakteristikami. Předpokládám, že každý druh aktivity bude rozvíjet určitý druh profesní charakteristiky. K dosažení tohoto cíle byl využit kvantitativní výzkum za pomoci dotazníku zaměřeného na způsob trávení volného času v dospívání a Bochumského osobnostního dotazníku (inventáře profesních charakteristik osobnosti).

6.1 Formulace hypotéz ke statistickému testování

H1: Jedinci v kategorii „Činnosti doprovázené hudbou“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Odolnost vůči zátěži“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Egriová (2017) dospěla k závěru, že vystupující umělci jsou více emočně orientovaní a je u nich kladen velký důraz na podávání pravidelného výkonu. V souvislosti s těmito nároky si vyvinuli větší schopnost seberegulace. Předpokládám tedy, že budou na škále „Odolnost vůči zátěži“ skórovat výše než jedinci trávící svůj volný čas jiným způsobem.

H2: Jedinci v kategorii „Hry uvnitř“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k vedení“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- K tomuto předpokladu jsem dospěla z vlastních zkušeností. Jedinci provozující aktivity začleněné v kategorii „Hry uvnitř“ musí pro samotný průběh hry vynaložit mnoho úsilí. Častokrát sami vytvářejí ono herní prostředí, které je k průběhu samotné hry nezbytně nutné. Někdy je dokonce právě samotné vedení náplní hry.

H3: Jedinci v kategorii „Skupinový sport“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Schopnost kontaktů“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Na základě výzkumu Ecclese a kolektivu (2003), kteří mimo jiné přišli na to, že pro jedince, kteří se účastnili skupinových sportovních aktivit je jednodušší na vysoké škole navázat kontakty, předpokládám, že tito jedinci budou na škále „Schopnost kontaktů“ skórovat výše.

H4: Jedinci v kategorii „Samostatný sport“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k výkonu“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Při samostatném sportu, jak rekreačním, tak závodním, není skupina, která by jedince motivovala. Na základě tohoto faktu předpokládám, že právě jedinci vykonávající samostatný sport budou mít mnohem větší motivaci k výkonu než jedinci provozující jinou volnočasovou aktivitu, kde je k výkonu budou motivovat jiné faktory.

H5: Jedinci v kategorii „Rodina a kamarádi“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Orientace na tým“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Z důvodu předpokladu soudržnosti rodiny, pevných přátelských vazeb a nezištnosti, na které jsou tyto vztahy založeny, jsem předpokládala, že jedinci ve kategorii „Rodina a kamarádi“ budou mít vyšší skóre na škále „Orientace na tým“ než jedinci z jiných kategorií.

H6: Jedinci v kategorii „Samostatné rozvojové činnosti“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Svědomitost“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Předpokladem pro tuto hypotézu je fakt, že v této skupině jsou aktivity, které vyžadují více času, trpělivosti a možná i určitou dávku odhodlání. Z vlastní zkušenosti vím, že například u tvořících aktivit adolescenti sami dlouho nevydrží a je pro ně obtížné výtvar dokončit. Proto předpokládám, že tento způsob trávení

času vyžaduje velkou dávku svědomitosti a tím zároveň vyšší skórování na této škále oproti ostatním jedincům trávícím svůj volný čas jiným způsobem.

H7: Jedinci v kategorii „Neformální hry“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Schopnosti prosadit se“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- „Neformální hry“ vzbuzují v jedincích přirozenou rivalitu. Z kamarádů se stanou na okamžik opravdoví soupeři. Bojují o to, kdo bude první, kdo bude lepší. Na základě této zkušenosti předpokládám, že jedinci v této kategorii budou skórovat výše na škále „Schopnosti prosadit se“ než jedinci v jiných kategoriích.

H8: Jedinci v kategorii „Kultura a kolektiv“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k utváření“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Vzhledem k povaze aktivit zařazených v této kategorii předpokládám, že hlavním motivem pro vybrání si právě této volnočasové aktivity je potřeba něco utvářet, nějakým způsobem se projevit. Předpokládám tedy, že jedinci v kategorii „Kultura a kolektiv“ budou dosahovat vyššího skóre na škále „Motivace k utváření“ než jedinci z jiných kategorií.

H9: Jedinci v kategorii „Organizace“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Sociability“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Na základě požadovaných souborů kvalit na dobrovolníka, předpokladu, že dobrovolník se vyznačuje ochotou podílet se na společensky hodnotných projektech a aktivitách a že dobrovolnictví je důležitou formou formování osobnosti (Garipova, 2016), jsem stanovila hypotézu, která předpokládá vyšší skórování na škále „Sociability“ u jedinců ze skupiny „Organizace“ vůči ostatním.

H10: Jedinci v kategorii „Neaktivní přijímání podnětů“ mají vyšší skóre na škále „Rozhodnosti“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- V kategorii „Neaktivní přijímání podnětů“ očekávám u jedinců unáhlenější rozhodnutí, než by udělali jedinci provozující jinou volnočasovou aktivitu. Domnívám se na základě předpokladu, že tito lidé tráví svůj volný čas v jakémsi paralelním světě. Ve světě virtuální reality, příběhů a pohádek, kde jsou veškerá rozhodnutí jasná a činy mnohem rychlejší, což by se v reálném světě mohlo odrazit v oné rozhodnosti.

H11: Jedinci v kategorii „Relax“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Emocionální stabilita“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Odpočinek a relaxace jsou často řazeni do psychohygienických technik a v dnešní době je schopnost odpočinout si nezbytná. Předpokládám tedy, že lidé kteří umí odpočívat budou skórovat na škále „Emocionální stability“ výše než ti, kteří nemají odpočinek na denním pořádku.

H12: Jedinci v kategorii „Práce“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Flexibility“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Za předpokladu, že dospívající si umí nalézt čas na práci i při svých školních povinnostech a zábavě, se domnívám, že právě tito jedinci budou mnohem flexibilnější než jedinci z jiných volnočasových kategorií.

H13: Jedinci v kategorii „Kreativně hudební aktivity“ mají vyšší skóre na škále „Senzitivity“ než jedinci v ostatních kategoriích.

- Předpokladem pro tuto hypotézu byla skutečnost, že hudebně založení lidé se musí do dané skladby umět vcítit, aby ji dokázaly přehrát, nebo přezpívat v tom samém smyslu, v jakém ji skladatel složil. Předpokládám tedy, že jejich schopnost empatie bude rozšířena i na lidi a budou tedy na škále „Senzitivity“ skórovat výše než ostatní jedinci.

7 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Vzhledem k plánovanému cíli tohoto výzkumu a jeho obsáhlosti jsem zvolila kvantitativní typ výzkumu. Data jsem získávala prostřednictvím dotazníků, které jsem blíže popsala v následující části.

7.1 Testové metody

7.1.1 Dotazník na volný čas

Tuto část dotazníku jsem si vytvořila sama dle potřeb pro výzkum. Zaměřuje se na druh volnočasové aktivity, které se respondent věnoval. Dotazník je tvořen metodou trychtýře. Kdy první otázka je obecná. Druhá dává respondentovi možnost uvědomit si škálu možností, které mohl v první otázce zodpovědět a pro upřesnění a opravení slouží třetí otázka, která je pro můj výzkum klíčová. V té se ptám na aktivity, které z respondentova osobního pohledu na něho měly největší vliv.

V první otázce se respondent zamýšlí nad svou volnočasovou aktivitou v dospívání, tedy od 12 do 20 let. V druhé otázce má seznam aktivit, ze kterých si má zvolit všechny, kterým se věnoval. Jednotlivé aktivity jsem vybrala na základě krátkého průzkumu, kde jsem se lidí dotazovala, jakým volnočasovým aktivitám se ve školních letech věnovali. Celkem mi odpovědělo 168 osob a jejich odpovědi jsem poskládala, pro lepší přehled a orientaci, do osmi skupin: Sport, Hry, Hudba a kultura, Aktivity s lidmi, Organizace, Práce, Relax a Jiné činnosti. Vždy měli na konci každé skupiny možnost „Jiné“, kde mohli dopsat aktivity, které se mi v průzkumu nevyskytly. Poslední část dotazníku se zaměřuje na osobní důležitost volnočasové aktivity v období od 12 do 20 let. Respondent zde má prostor seřadit maximálně deset volnočasových aktivit podle osobní významnosti.

7.1.2 Bochumský osobnostní dotazník

Bochumský osobnostní dotazník (inventář profesních charakteristik osobnosti) od Hossiepa a Paschena (2011) slouží k diagnostice schopností, které jsou rozhodující pro úspěch v zaměstnání. Je složen z 210 položek a obsahuje 14 dimenzí osobnosti, které jsou přiřazeny ke čtyřem různým oblastem profesních předpokladů (viz Obrázek 2). Testovaná

osoba u každé položky vybírá na šesti stupňové Likretově škále, do jaké míry ji dané tvrzení vystihuje. Od „zcela souhlasí“ po „zcela nesouhlasí“. Nevychází však z žádné apriorní teorie osobnosti. Koeficient vnitřní konzistence (alfa podle Cronbacha) u uvedených čtrnácti dimenzí se pohybuje mezi $r = 0,75$ a $r = 0,92$. Výzkumy validity ukázaly, že škály inventáře profesních charakteristik osobnosti mají významný vztah k výši příjmu, postavení v zaměstnání, vlastnímu hodnocení úspěšnosti v zaměstnání a spokojenosti s vykonávanou činností. Percentilové normy pro českou populaci, které jsem použila, byly tvořeny mezi lety 2008–2010 a celkem obsahují odpovědi od 1 053 respondentů.

8 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

Sběr dat probíhal v zimním semestru roku 2018. Z časových a finančních důvodů jsem pro sběr dat vybrala metodu příležitostného výběru. Respondenty jsem oslovovala prostřednictvím sociálních sítí, přes organizace a skrze kontakty získané od již testovaných osob. Respondenti byli vybíráni podle věkového rozmezí, které odpovídá vybranému období dospělosti (viz. Tabulka 2). Tedy 20 až 30 let. A na základě několika kritérií, které měly pomoci vyřadit ty, kteří se vyskytují v adolescentním moratoriu. Kritéria jsem stanovovala podle znaků dospělosti dle Říčana (2014):

- Je Pracující / Student navazujícího studia / Student Bakalářského studia (který si je jistý svým oborem a nechce ho v následujících letech měnit)
- Je samostatně hospodařící (přinejmenším je schopen si samostatně opatřovat a udržovat věci)
- Je schopen spolupracovat bez zbytečných konfliktů a jedná vyspěle vůči nadřízeným v práci nebo ve studiu
- Má do budoucna realistické plány a nebojí se být sám ani s příslušníky druhého pohlaví

Předvýzkum

Předvýzkum probíhal na 4 lidech a sloužil převážně k upřesnění prvního dotazníku a odstranění nedostatků v zadání.

Sběr dat

Celkový počet oslovených respondentů byl 72. Po kontrole správnosti a úplnosti dotazníků bylo vyřazeno 7 z nich. Dva respondenty jsem musela vyřadit kvůli nevyhovujícímu věku (19 a 49), dva kvůli vynechání prvního dotazníku a zbylé tři kvůli chybnému nebo nedostatečnému vyplnění inventáře profesních charakteristik osobnosti. Výzkumný soubor nakonec tvoří 65 respondentů.

	Celkem	Průměrný věk	Student	Pracující	Status neuveden
Ženy	45	24,2	25	19	1
Muži	20	24,9	8	11	1

Tabulka 5: výzkumný soubor

Výzkumný soubor ověřující hypotézy byl podle první a třetí části dotazníku, zaměřeného na způsob trávení volného času v dospívání, postupně zařazován do 13 kategorií (viz. Tabulka 4) podle druhu volnočasové aktivity, kterou v dospívání provozovali. V Tabulce 6 je toto rozřazení zaznamenáno s dělením podle pohlaví a v Tabulce 7 podle statusu.

	ČDH	HU	SS	SAM	RK	SRČ	NH	KK	O	NPP	R	P	KHA
Ženy	11	2	21	12	21	26	5	8	12	10	1	11	22
Muži	1	4	15	6	10	9	1	1	7	4	1	5	3
Celkem	12	6	36	18	31	35	6	9	19	14	2	16	25

Tabulka 6

	ČDH	HU	SS	SAM	RK	SRČ	NH	KK	O	NPP	R	P	KHA
Stud.	7	4	16	8	18	22	3	9	11	8	1	6	19
Prac.	5	1	18	10	12	12	3	0	8	5	0	9	6
Nevypl.	0	1	2	0	1	1	0	0	0	1	1	1	0
Celkem	12	6	36	18	31	35	6	9	19	14	2	16	25

Tabulka 7

8.1 Etické hledisko a ochrana soukromí

Největším etickým problémem byla ochrana osobních údajů jednotlivých respondentů. Tento problém jsem vyřešila anonymním vyplňováním dotazníků, aby bylo dodrženo nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů), tj. GDPR s účinností od 25. května 2018. V dotaznících probandi uváděli pouze věk, status a pohlaví. Tyto údaje byly pro zhodnocení dotazníku klíčové a bylo s nimi dále zacházeno.

Informace o cíli výzkumu jsem předem podala a s ohledem na svobodnou vůli jsem respondenty informovala o možnosti z výzkumu kdykoli, i během vyplňování dotazníku, odstoupit. Mimo jiné jsem trvala na ústním potvrzení o dobrovolné účasti na výzkumu. Respondenti měli v dotazníku vymezený prostor na další vyjádření a pro případné zpětné dotazování jsem na přední stranu dotazníku uvedla svou emailovou adresu.

Pro větší motivaci k dokončení časově náročného dotazníku jsem každému z probandů rozdala s dotazníkem i drobnou sladkost. Odměna nebyla rozdávána za vyplnění dotazníku, nýbrž spíše jako poděkování za ochotu mne vyslechnout a snahu mi pomoci.

9 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

V této kapitole se zabírám tím, jaké operace jsem při zpracování dat udělala. Popisuji výsledky získané při testování a zaměřuji se na statistické ověřování platnosti stanovených hypotéz.

Vzhledem k povaze dat jsem pro ověření hypotéz zvolila neparametrickou statistiku. Z důvodu ordinálních a alternativních dat jsem zvolila Mann-Whitneyův U-test pro dva nezávislé výběry. Hrubé skóry jednotlivců byly převedeny na percentilové normy pro českou populaci.

Soubor celkem tvoří 65 respondentů, kteří jsou rozděleni podle způsobu trávení volného času do 13 kategorií. Kategorie, ve kterých bylo méně jak 5 respondentů jsem z důvodu nízkého zastoupení vyřadila.

9.1 Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz

Všechny hypotézy testuji na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ a k ověření jejich platnosti používám program Statistica 13 (TIBCO, 2017).

H1: Jedinci v kategorii „Činnosti doprovázené hudbou“ (ČDH) mají průměrně vyšší skóre na škále „Odolnost vůči zátěži“ (OZ) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (ČDH)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (ČDH)	N (ostatní)	AUC
OZ	342	1 802	264	-0,91	0,82	12	53	0,42

Tabulka 8: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Výsledek na škále „Odolnost vůči zátěži“ hovoří ve prospěch opačného rozdílu, než bylo předpokládáno. Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 42 % bude náhodně vylosovaný jedinec z kategorie „Činnosti doprovázené hudbou“ skórovat výše než náhodně vylosovaný jedinec z ostatních kategorií. Vzhledem k tomu, že p-hodnota je vyšší než stanovená hladina α , **hypotézu nelze přijmout.**

H2: Jedinci v kategorii „Hry uvnitř“ (HU) mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k vedení“ (MVe) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (HU)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (HU)	N (ostatní)	AUC
MVe	249	1 895	125,5	-1,16	0,12	6	59	0,65

Tabulka 9: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 65 % bude náhodně vyložený jedinec z kategorie „Hry uvnitř“ skórovat výše na škále „Motivace k vedení“, než náhodně vyložený jedinec z ostatních kategorií. Ale z toho důvodu, že p-hodnota je vyšší než stanovená hladina α , **hypotézu nepřijímám**.

H3: Jedinci v kategorii „Skupinový sport“ (SS) mají průměrně vyšší skóre na škále „Schopnost kontaktů“ (SK) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (SS)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (SS)	N (ostatní)	AUC
SK	1 192,5	952,5	517,5	0,05	0,48	36	29	0,5

Tabulka 10: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC značí, že s 50 % pravděpodobností bude jedinec z kategorie „Skupinový sport“ skórovat výše na škále „Schopnost kontaktů“, než náhodně vybraný jedinec z jiné kategorie. P-hodnota je vyšší než stanovená hladina α , **hypotézu nepřijímám**.

H4: Jedinci v kategorii „Samostatný sport“ (SAM) mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k výkonu“ (MVy) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (SAM)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (SAM)	N (ostatní)	AUC
MVy	719,5	1 425,5	297,5	1,83	0,03	18	47	0,65

Tabulka 11: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Výsledek na škále „Motivace k výkonu“ hovoří ve prospěch předpokládané hypotézy. Míra účinku AUC značí 65 % pravděpodobnost, že náhodně vybraný jedinec z kategorie „Samostatný sport“ bude na škále „Motivace k výkonu“ skórovat výše než náhodně vybraný jedinec z jiné kategorie. P-hodnota je nižší než stanovená hladina α , **hypotézu přijímám**.

H5: Jedinci v kategorii „Rodina a kamarádi“ (RK) mají průměrně vyšší skóre na škále „Orientace na tým“ (OT) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (RK)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (RK)	N (ostatní)	AUC
OT	937,5	1 207,5	441,5	1,12	0,87	31	34	0,42

Tabulka 12: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC značí, že s 42 % pravděpodobností bude jedinec z kategorie „Rodina a kamarádi“ skórovat výše na škále „Orientace na tým“ než náhodně vybraný jedinec z jiné kategorie. P-hodnota je vyšší než stanovená hladina α , *hypotézu nepřijímám*.

H6: Jedinci v kategorii „Samostatné rozvojové činnosti“ (SRČ) mají průměrně vyšší skóre na škále „Svědomitost“ (SV) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (SRČ)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (SRČ)	N (ostatní)	AUC
SV	1 029,5	1 115,5	399,5	-1,65	0,95	35	30	0,38

Tabulka 13: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Výsledek na škále „Svědomitosti“ hovoří ve prospěch opačného rozdílu, než bylo předpokládáno. Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 38 % bude náhodně vylosovaný jedinec z kategorie „Samostatné rozvojové činnosti“ skórovat výše než náhodně vylosovaný jedinec z ostatních kategorií. Vzhledem k vyšší p-hodnotě, než je stanovená hladina α , *hypotézu nepřijímám*.

H7: Jedinci v kategorii „Neformální hry“ (NH) mají průměrně vyšší skóre na škále „Schopnosti prosadit se“ (SP) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (NH)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (NH)	N (ostatní)	AUC
SP	245	1 900	130	-1,06	0,15	6	59	0,63

Tabulka 14: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 63 % bude náhodně vylosovaný jedinec z kategorie „Neformální hry“ skórovat výše na škále „Schopnosti prosadit se“, než

náhodně vylosovaný jedinec z ostatních kategorií. Z důvodu p-hodnoty vyšší, než je stanovená hladina α , **hypotézu nepřijímám.**

H8: Jedinci v kategorii „Kultura a kolektiv“ (KK) mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k utváření“ (MU) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (KK)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (KK)	N (ostatní)	AUC
MU	305,5	1 839,5	243,5	-0,15	0,44	9	56	0,52

Tabulka 15: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 52 % bude náhodně vylosovaný jedinec z kategorie „Kultura a kolektiv“ skórovat výše na škále „Motivace k utváření“, než náhodně vylosovaný jedinec z ostatních kategorií. Ale z toho důvodu, že p-hodnota je vyšší než stanovená hladina α , **hypotézu nepřijímám.**

H9: Jedinci v kategorii „Organizace“ (O) mají průměrně vyšší skóre na škále „Sociability“ (SO) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (O)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (O)	N (ostatní)	AUC
SO	376,5	1 468,5	387,5	-0,71	0,24	19	46	0,56

Tabulka 16: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 56 % bude náhodně vylosovaný jedinec z kategorie „Organizace“ skórovat výše na škále „Sociability“, než náhodně vylosovaný jedinec z ostatních kategorií. Z důvodu p-hodnoty vyšší, než je stanovená hladina α , **hypotézu nepřijímám.**

H10: Jedinci v kategorii „Neaktivní přijímání podnětů“ (NPP) mají vyšší skóre na škále „Rozhodnosti“ (RO) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (NPP)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (NPP)	N (ostatní)	AUC
RO	489	1 656	330	-0,42	0,34	14	51	0,54

Tabulka 17: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 54 % bude náhodně vylosovaný jedinec z kategorie „Neaktivní přijímání podnětů“ skórovat výše na škále „Rozhodnosti“, než náhodně vylosovaný jedinec z ostatních kategorií. Z důvodu p-hodnoty vyšší, než je stanovená hladina α , **hypotézu nepřijímám**.

H11: Jedinci v kategorii „Relax“ (R) mají průměrně vyšší skóre na škále „Emocionální stability“ (ES) než jedinci v ostatních kategoriích.

Hypotéza **nebyla ověřována** pro nízké zastoupení aktivity „Relax“ (N = 2).

H12: Jedinci v kategorii „Práce“ (P) mají průměrně vyšší skóre na škále „Flexibility“ (FI) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (P)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (P)	N (ostatní)	AUC
FI	652	1 493	268	-1,88	0,03	16	49	0,66

Tabulka 18: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Výsledky z Tabulky 16 potvrzují můj předpoklad o vyšším skórování lidí z kategorie „Práce“ na škále „Flexibility“ vůči lidem z ostatních kategorií. Míra účinku AUC ukazuje, že s pravděpodobností 66 % bude náhodně vybraný jedinec z kategorie práce skórovat výše na této škále než náhodně vybraný jedinec z jakékoli jiné kategorie. **Hypotézu**, díky nižší p-hodnotě, než je stanovená hladina α , **přijímám**.

H13: Jedinci v kategorii „Kreativně hudební aktivity“ (KHA) mají vyšší skóre na škále „Senzitivity“ (Sen) než jedinci v ostatních kategoriích.

	Součet pořadí (KHA)	Součet pořadí (ostatní)	U	Z (po úpravě)	p-hodnota (jednostranná)	N (KHA)	N (ostatní)	AUC
Sen	843,5	1 301,5	481,5	0,24	0,4	25	40	0,52

Tabulka 19: Výsledky Mann-Whitneyova U testu

Míra účinku AUC značí, že s 52 % pravděpodobností bude jedinec z kategorie „Kreativně hudební aktivity“ skórovat výše na škále „Senzitivity“, než náhodně vybraný jedinec z jiné kategorie. P-hodnota je vyšší než stanovená hladina α , **hypotézu nepřijímám**.

10 DISKUZE

V této kapitole představím hlavní myšlenky a výsledky méj bakalářské práce. Poukážu na souvislosti s předchozími výzkumy, pokusím se reflektovat nedostatky a navrhnou další postupy k rozšíření a bližšímu prozkoumání tohoto tématu.

V praktické části této práce jsem se zaměřila na dospělé jedince ve věku od 20 do 30 let, kromě těch, kteří se nachází v adolescentním moratoriu. Tento soubor respondentů jsem zvolila hned z několika důvodů. První z nich byl čistě teoretický. Tedy na základě poznatků z vývojové psychologie. Osobní identita je v tomto období již stabilní a realistická (Vágnerová, 2007). A druhý z nich se týkal dostupnosti a možnosti realizace sběru dat. Reprezentativnosti souboru jsem se snažila docílit oslovením nejen skrze sociální sítě, ale také přes organizace a skrze kontakty získané od již testovaných jedinců. Výzkumný soubor nakonec tvořilo 65 respondentů. Větší reprezentativnosti jsem mohla docílit poměrným rozdělením studentů a pracujících vůči populaci, vyvážením mužských a ženských respondentů a také větším souborem, který ale z ekonomických a časových důvodů nebylo možné provést (viz. Tabulka 5). Období adolescence v prvním dotazníku bylo taktéž použito kvůli poznatkům z vývojové psychologie a z poznatků Eriksona (2002), který ukončil námi dané období adolescence nalezením vlastní identity.

Třináct stanovených hypotéz jsem na základě povahy dat zpracovávala přes neparametrický Mann-Whitneyův U test. Ze zjištěných výsledků nemohu přesně říci, zda je prokazatelná souvislost mezi volnočasovými aktivitami v dospívání a profesními charakteristikami měřenými v dospělosti. Souvislost se mi podařilo nalézt pouze u dvou kategorií z 13 testovaných. S tím že kategorie „Relax“ nebyla pro nízké zastoupení aktivity ověřována (viz. Tabulka 6).

První hypotézu jsem stanovila na základě poznatků od Ergiové (2017), která hovoří o vysoké emoční orientaci umělců a zároveň o kladeném důrazu na podávání pravidelného výkonu. V souvislosti s těmito poznatky jsem předpokládala vyvinutou schopnost seberegulace. Domnívala jsem se, že se tento jev v testu odrazí na škále „Odolnost vůči zátěži“. Tento předpoklad však nebyl pravdivý a hypotézu jsem na základě výsledků nepřijala (viz. Tabulka 8).

Ani druhou hypotézu o vyšším skórování jedinců v kategorii „Hry uvnitř“ na škále „Motivace k vedení“ jsem nemohla přijmout. Zastoupení aktivity však bylo velice nízké, a proto se i na základě vyhodnocené míry účinku ($AUC = 0,65$) domnívám, že při větším naplnění této aktivity bych mohla dojít k jiným závěrům. Pro další testování bych doporučila tuto kategorii rozdělit na „Kooperativní hry“ a „Soutěživé hry“. Je totiž velká pravděpodobnost, že u některých her půjde spíše o spolupráci než snahu vyhrát a převzít moc nad vývojem událostí ve hře.

Zároveň se mi nepodařilo potvrdit výsledky předchozí studie Ecclese a kolektivu (2003), kdy účast na sportovních aktivitách na střední škole měla souvislost s větší schopností navázat kontakty. Tento předpoklad jsem ověřovala třetí hypotézou, kterou jsem nepřijala. Možným odůvodněním tohoto jevu je nedokonalé podchycení ostatních volnočasových aktivit jedinců, které na jejich vývoj a formování osobnosti mohly mít větší vliv.

Ve čtvrté hypotéze jsem se zabývala tím, zda jedinci v kategorii „Samostatný sport“ skórují na škále „Motivace k výkonu“ výše než ostatní jedinci. Tuto hypotézu jsem přijala. Zjistila jsem, že s 65 % pravděpodobností budou právě jedinci vykonávající nějaký samostatný sport skórovat výše než ostatní. Dalo by se tedy říct, že tito jedinci jsou při podávání výkonů motivováni ve velké míře právě sami sebou.

V páté hypotéze jsem z důvodu předpokladu soudržnosti rodiny, pevných přátelských vazeb a nezištnosti, na které jsou tyto vztahy založeny, jsem předpokládala, že jedinci ve skupině „Rodina a kamarádi“ jsou více orientovaní na tým. Tento předpoklad se mi však nepodařilo potvrdit. Stejně tak jsem nepřijala hypotézu číslo šest, kde jsem předpokládala souvislost mezi „Samostatnou rozvojovou činností“ a „Svědomitostí“. Tímto závěrem však mohu podpořit výsledky studie Petersena a kolektivu (2017), kteří našli pozitivní korelaci mezi svědomitostí a fyzickou aktivitou ve volném čase.

V sedmé hypotéze předpokládám, že jedinci v kategorii „Neformální hry“ mají průměrně vyšší skóre na škále schopnosti prosadit se než jedinci v ostatních kategoriích. Hypotézu jsem na základě p -hodnoty = 0,15 nemohla přijmout. Zastoupení aktivity však bylo velice nízké, a proto se i na základě vyhodnocené míry účinku ($AUC = 0,63$) domnívám, že při větším vzorku u této aktivity bych mohla dojít k jiným závěrům.

K jiným závěrům, díky reprezentativnějšímu souboru, bych mohla dojít i u osmé hypotézy, která počítala pouze 9 lidí. Míra účinku však byla 0,52. Výsledek ukazuje na to, že

je 52 % šance, že jedinec z kategorie „Kultura a kolektiv“ bude skórovat výš na škále „Motivace k utváření“ než náhodně vylosovaný jedinec z jiné kategorie. Na takto nejasném výsledku se mohlo podílet i velké rozpětí druhu aktivit zařazených v této kategorii. Pro příští výzkumy bych navrhovala rozdělit tuto kategorii na minimálně dvě různé kategorie.

Podle Garipové (2016) dobrovolníci nejsou pouze altruisté. Pracují i pro získání zkušeností, specializovaných dovedností a znalostí a kvůli navázání osobních kontaktů. Dobrovolník musí být: přátelský, tolerantní, jazykově a kulturně kompetentní. Měl by mít: interpersonální dovednosti, schopnost pracovat v týmu, kvality vůdce a organizátora a vysokou motivaci. Ve své práci zmiňuje mimo jiné i to, že účast na dobrovolných aktivitách v libovolném směru aktivizuje motivaci občanského vědomí, podporuje formování sociálních dovedností a spolupráce, kvality milosrdenství a tvůrčího přístupu k vykonávané činnosti. Na základě těchto informací jsem stanovila hypotézu devět, jejíž výsledky mluví o 56 % šanci, že náhodný jedinec z kategorie „Organizace“ bude skórovat výš na škále „Sociability“ než náhodně vybraný jedinec z jiné kategorie. P-hodnota byla vyšší než stanovená α , hypotézu jsem tedy nepřijala. Důvodem může být buďto nedostatečný soubor, nebo obecnost a rozsáhlost škály „Sociability“.

Na základě předpokladu, který jsem u hypotézy deset stanovila, jsem se domnívala, že jedinci v kategorii „Neaktivní přijímání podnětů“ budou skórovat výše na škále „Rozhodnosti“ než ostatní jedinci. Míra účinku AUC ukázala, že s 54 % bude náhodně vybraný jedinec z kategorie „Neaktivní přijímání podnětů“ skórovat výše na škále „Rozhodnosti“, než náhodně vybraný jedinec z jiné kategorie. Hypotézu jsem nepřijala.

Dále jsem předpokládala že lidé, kteří si umí nebo musí mezi školními povinnostmi a volným časem najít prostor pro brigádu nebo jakoukoli pomoc v domácnosti, budou skórovat na škále „Flexibility“ výše než jedinci z ostatních skupin. Tato hypotézu jsem díky p-hodnotě = 0,03 mohla potvrdit. Je 66 % pravděpodobnost, že náhodně vylosovaný pracující jedinec v adolescenci bude skórovat na škále „Flexibility“ výše než náhodně vylosovaný jedinec z jiné kategorie.

V neposlední řadě jsem si stanovila hypotézu hledající souvislosti mezi kategorií „Kreativně hudební aktivity“ a škálou „Senzitivity“. Konkrétní předpoklad se vztahoval na vyšší skórování těchto jedinců na škále „Senzitivity“ oproti ostatním. Hypotéza nebyla přijata.

Uvědomuji si, že z důvodu velikosti souboru nelze výsledky generalizovat, přesto jsem přesvědčena, že mohou být využity jako podklad pro další práce zabývající se tématem způsobu trávení volného času a profesních charakteristik jedince. Pro další zkoumání tohoto tématu bych doporučila v první řadě zvětšit soubor. Dále bych si dala větší pozor na naplnění jednotlivých souborů ve všech kategoriích volného času a navrhla bych smíšený design výzkumu. Osobnostní dotazník bych ponechala, i když vzhledem k typu souboru nebylo zrovna nejlepším řešením použít právě tento, jelikož jeho normy pro českou populaci nenabízí normy pro studenty VŠ a absolventy (Kuba, 2014). První dotazník na volný čas bych však zaměnila za rozhovor, ve kterém se lze lépe doptat na motivaci, která je vedla k dané volnočasové aktivitě a lépe se podchytí další faktory (jiné aktivity), které mohly mít vliv na formování osobnosti.

11 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo nalézt souvislosti mezi způsobem trávení volného času v dospívání a měřenými profesními charakteristikami v dospělosti. Na základě předpokladů bylo stanoveno 13 hypotéz, které jsem zkoumala na souboru 65 lidí. Z výzkumné části vyplývají následující zjištění:

- Existuje souvislost mezi samostatným sportem a motivací k výkonu.
- Je prokazatelná souvislost mezi trávením volného času prací v dospívání a vyšší flexibilitou.
- Sporný zůstal výsledek o souvislosti mezi trávením času hraním her uvnitř a motivací k vedení. Kdy p -hodnota = 0,12 a $AUC = 0,65$.
- Neprokazatelná souvislost byla nalezena mezi kategorií „Neformální hry“ a schopností prosadit se, kdy p -hodnota = 0,15 a $AUC = 0,63$.
- Otevřená zůstala souvislost mezi relaxací a sebevědomím. Hypotéza kvůli malému souboru lidí nebyla ověřována.
- Nebyla nalezena souvislost mezi činnostmi doprovázenými hudbou a odolností vůči zátěži.
- Nebyla nalezena souvislost mezi skupinovým sportem a motivací k vedení.
- Nebyla nalezena souvislost mezi jedinci, kteří tráví volný čas s rodinou a kamarády a orientací na tým.
- Nebyla nalezena souvislost mezi samostatnou rozvojovou činností a svědomitostí.
- Nebyla nalezena souvislost mezi jedinci, kteří tráví volný čas kulturou v kolektivu a motivací k utváření.
- Nebyla nalezena souvislost mezi lidmi, kteří se ve svém volném čase angažují v nějaké organizaci a sociabilitou.
- Nebyla nalezena souvislost mezi jedinci z kategorie „Neaktivní přijímání podnětů“ a rozhodností.
- Nebyla nalezena souvislost mezi hudebně kreativními aktivitami a senzitivitou.

12 SOUHRN

Tématem mojí bakalářské práce jsou profesní charakteristiky dospělých v závislosti na volnočasové aktivitě v dospívání. Cílem této práce je zjistit, zda existuje souvislost mezi způsobem trávení volného času v dospívání a profesními charakteristikami měřenými v dospělosti.

Práce je rozdělena na část teoretickou a výzkumnou. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol, které udávají základní teoretický rámec této práci. Ve výzkumné části následně upřesňuji rozdělení, podle kterého jsem se po zbytek zkoumání řídila. Formuluji výzkumný problém, cíle a hypotézy, které následně ověřuji.

V první kapitole se zabývám pojmem volný čas. Jeho specifikací, vývojem a důležitostí, na kterou poukazyval například už Thomase More ve svém díle *Utopia* (1993). Dále zde řeším problematiku volného času mládeže a způsoby jeho ovlivňování. Zároveň zmiňuji nejen samotné ovlivňování způsobu trávení volného času, ale i vliv volného času na jedince, celou skupinu a formování vztahu mezi vrstevníky i vůči dospělým (Eccles et al., 2003). Neopomím i důležitost kvality výchovy dítěte, v oblasti volného času, ve významu preventivního opatření. Následně rozděluji volný čas dle Říčana (2014) a Pávkové a kolektivu (2008). Závěrem této kapitoly se dotýkám tematiky volného času a životního stylu, kde se opírám o studii Havinghursta a Feigenbauma (1959), která se věnovala životu dospělých a jejich hodnocení výkonu v různých sociálních rolích.

V druhé kapitole se zaměřuji na personální psychologii, zasazuji ji do kontextu psychologie práce a organizace a zaměřuji se na pojmy: výběrový proces, výběrové metody, popis pracovního místa a profil kandidáta. Dalšími pojmy, které zde rozebírám jsou: kompetence, osobnost zaměstnance, motiv a motivace. V části o kompetencích se zaměřuji na definici modelu KSAO (Sanchez, & Levine, 2012), klíčové kompetence a zmiňuji výhody používání kompetencí k hodnocení. V části o osobnosti zaměstnance se převážně věnuji psychologii osobnosti, vlastnostem člověka a jeho temperamentu a charakteru. Dále se zabývám motivy a motivací člověka a problematikou metapotřeb (Maslow, 2014).

Třetí kapitola je zaměřena na vývojovou psychologii, a to převážně na období dospívání a dospělosti. Kromě základních vývojových teorií zde zmiňuji i Eriksonovu teorii

osmi věků člověka (2002), adolescentní moratorium dle Říčana (2014), Eriksona (1968) a Arnetta (2000a) a problematiku dospívání a volného času a pracovní oblasti v dospělosti.

V závěrečné kapitole teoretické části se zabývám souvisejícími výzkumy, které slouží jako uvedení do aktuálního vývoje této problematiky a zároveň jako základní ukotvení pro výzkumnou část a tvorbu hypotéz.

Ve výzkumné části se vzhledem k obsáhlosti tématu nejdříve zabývám rozdělením tematických okruhů z teoretické části práce, dle potřeb výzkumu. Vymezuji období adolescence a dospělosti, které jsou potřebné k samotné realizaci výzkumu, dále zmiňuji rozdělení profesních charakteristik podle Hossiepa a Paschena (2011) a v neposlední řadě rozděluji volnočasové aktivity do 13 skupin podle podobnosti náplně aktivit.

Z důvodu povahy získaných dat byl využit kvantitativní výzkum, který byl realizován pomocí dotazníkového šetření. První dotazník byl vlastní konstrukce a zaměřoval se na volnočasové aktivity realizované jedincem v období adolescence. Druhým byl Bochumský osobnostní dotazník (inventář profesních charakteristik osobnosti). Celkový počet oslovených respondentů byl 72. Po kontrole správnosti a úplnosti dotazníků soubor čítal 65 respondentů.

Z dotazníků jsem získala ordinální a alternativní data na jejichž základě byl využit Mann-Whitneyův U test. Z pohledu interpretace výsledků jednotlivých hypotéz jsem dospěla k těmto závěrům:

- **H1:** Jedinci v kategorii „Činnosti doprovázené hudbou“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Odolnost vůči zátěži“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H2:** Jedinci v kategorii „Hry uvnitř“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k vedení“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H3:** Jedinci v kategorii „Skupinový sport“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Schopnost kontaktů“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H4:** Jedinci v kategorii „Samostatný sport“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k výkonu“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *přijímám*
- **H5:** Jedinci v kategorii „Rodina a kamarádi“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Orientace na tým“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H6:** Jedinci v kategorii „Samostatné rozvojové činnosti“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Svědomitost“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*

- **H7:** Jedinci v kategorii „Neformální hry“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Schopnosti prosadit se“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H8:** Jedinci v kategorii „Kultura a kolektiv“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Motivace k utváření“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H9:** Jedinci v kategorii „Organizace“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Sociability“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H10:** Jedinci v kategorii „Neaktivní přijímání podnětů“ mají vyšší skóre na škále „Rozhodnosti“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *nepřijímám*
- **H11:** Jedinci v kategorii „Relax“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Emocionální stabilita“ než jedinci v ostatních kategoriích. – *nebyla ověřována*
- **H12:** Jedinci v kategorii „Práce“ mají průměrně vyšší skóre na škále „Flexibility“ než jedinci v ostatních kategoriích. - *přijímám*
- **H13:** Jedinci v kategorii „Kreativně hudební aktivity“ mají vyšší skóre na škále „Senzitivity“ než jedinci v ostatních kategoriích. – *nepřijímám*

LITERATURA

- Arnett, J. J. (2000a). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480
- Arnold, J., Silvester, J., Patterson, F., Robertson, I. T., Cooper, C. L., & Burnes, B. (2007). *Psychologie práce: pro manažery a personalisty*. Brno: Computer Press.
- Belz, H., & Siegrist, M. (2015). *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry (Vydání třetí)*. Praha: Portál.
- Bureš, Z. (1982). *Psychologie práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Bruner, M. W., Balish, S. M., Forrest, C., Brown, S., Webber, K., Gray, E., ... Shields, C. A. (2017). Ties That Bond: Youth Sport as a Vehicle for Social Identity and Positive Youth Development. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 88(2), 209–214. doi:10.1080/02701367.2017.1296100
- Cakirpaloglu, P. (2012). *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing.
- Carver, C. S., & Scheier, M. (2012). *Perspectives on personality (7th ed)*. Boston: Pearson Education.
- Eccles, J. S., Barber, B. L., Stone, M., & Hunt, J. (2003). Extracurricular Activities and Adolescent Development. *Journal of Social Issues*, 59(4), 865-889. doi:10.1046/j.0022-4537.2003.00095.x
- Egriová, S. (2017). *Psychologie osobnosti v umění*. (Nepublikovaná bakalářská práce). Západočeská univerzita v Plzni.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W. W. Norton
- Erikson, E. H. (2002). *Dětství a společnost*. Praha: Argo.
- Erikson, E. H. (2015). *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Praha: Portál.
- Farková, M. (2009). *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada.
- Garipova, A. N. (2016). Volunteering motivation in student's life. In *Modern look at the future of science collection: Articles of the International scientific-practical conference.–Tomsk*, 78-80.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.

- Hartl, P., & Hartlová, H. (2015). *Psychologický slovník* (Třetí, aktualizované vydání). Praha: Portál.
- Havighurst, R., & Feigenbaum, K. (1959). Leisure and Life-Style. *American Journal of Sociology*, 64(4), 396-404. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2773953>
- Hossiep, R., & Paschen, M. (2011). *BIP – Bochumský osobnostní dotazník: [inventář profesních charakteristik osobnosti]* (2., české vydání). Praha: Hogrefe – Testcentrum.
- Hofbauer, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál.
- Chan, B. C. L., Luciano, M., & Lee, B. (2018). Interaction of Physical Activity and Personality in the Subjective Wellbeing of Older Adults in Hong Kong and the United Kingdom. *Behavioral Sciences*, 8(8), 71. doi:10.3390/bs8080071.
- Ihle, A., Fagot, D., Vallet, F., Ballhausen, N., Mella, N., Baeriswyl, M., ... & Kliegel, M. (2019). Cross-lagged relation of leisure activity participation to Trail Making Test performance 6 years later: Differential patterns in old age and very old age. *Neuropsychology*, 33(2), 234-244.
- Kohoutek, R. (nedat.). Pojem difuzní identita. Získáno 11. února 2019 z SCS.ABZ.CZ slovník cizích slov website: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/difuzni-identita>
- Kuba, J. (2014). Bochumský osobnostní dotazník: Recenze metody. *TESTFÓRUM*, 3(4), 27-30.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2., aktualizované vydání). Praha: Grada.
- Maslow, A. H. (2014). *O psychologii bytí*. Praha: Portál.
- More, T. (1993). *Utopia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Medrano, L. A., & Trógolo, M. A. (2018). Employee Well-being and Life Satisfaction in Argentina: The Contribution of Psychological Detachment from Work. *Revista de Psicología del Trabajo y de las Organizaciones*, 34(2), 69-81.
- Millová, K., (2016). Mladá dospělost. In M. Blatný (Ed.), *Psychologie celoživotního vývoje*. (117-134). Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

- Mrkvička, J. (1984). *Knížka o radosti: (rozpravy o růstu a tvorbě osobnosti)*. Praha: Avicenum.
- Nakonečný, M. (2009). *Psychologie osobnosti (Vyd. 2., rozš. a přeprac)*. Praha: Academia.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).
- Petersen, G. L., Mortensen, E. L., Rod, N. H., Lange, T., Flensburg-Madsen, T., Hansen, Å. M., & Lund, R. (2017). Occupational Social Class and Personality Traits in Relation to Leisure-Time Physical Activity Level: Cross-Sectional Results From the Copenhagen Aging and Midlife Biobank. *Journal of Aging and Health, 30*(8), 1263–1283. doi:10.1177/0898264317714928.
- Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B., Hrdličková, V., & Pavlíková, A. (2008). *Pedagogika volného času (Vyd. 3)*. Praha: Portál.
- Pinto, L. H., & Ramalheira, D. C. (2017). Perceived employability of business graduates: The effect of academic performance and extracurricular activities. *Journal of Vocational Behavior, 99*, 165-178. doi:10.1016/j.jvb.2017.01.005
- Roulin, N., & Bangerter, A. (2013). Extracurricular activities in young applicants' résumés: What are the motives behind their involvement? *International Journal of Psychology, 48*(5), 871–880. doi:10.1080/00207594.2012.692793
- Říčan, P. (2007). *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing.
- Říčan, P. (2014). *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání (Vyd. 3)*. Praha: Portál.
- Sackett, P. R., & Lievens, F. (2008). Personnel selection. *Annual Review of Psychology, 59*, 419-450. doi: 10.1146/annurev.psych.59.103006.093716
- Sanchez, J. I., & Levine, E. L. (2012). The rise and fall of job analysis and the future of work analysis. *Annual Review of Psychology, 63*, 397-425. doi: 10.1146/annurev-psych-120710-100401
- Seitl, M. (2015). *Testové psychodiagnostické metody pro výběr zaměstnanců*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- Sillamy, N. (2001). *Psychologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

- Slováčková, Z., Horáková, P., & Rendoš, D. (2014). Průvodce personální psychologií. Brno: Masarykova univerzita.
- Smékal, V., & Vážanský, M. (1995). Základy pedagogiky volného času. Brno: Paido.
- Smékal, V. (2002). Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání. Brno: Barrister & Principal.
- Štikar, J., Rymeš, M., Riegel, K., & Hoskovec, J. (2003). Psychologie ve světě práce. Praha: Karolinum.
- Thorová, K. (2015). Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha: Portál.
- TIBCO Software Inc. (2017). Statistica (data analysis software system), version 13. <http://statistica.io>.
- Vágnerová, M. (2007). Vývojová psychologie II., Dospělost a stáří. Praha: Karolinum.
- Vágnerová, M. (2008). Vývojová psychologie: Dětství a dospívání. Praha: Karolinum.
- Wu, B., & Porell, F. (2000). Job characteristic and leisure physical activity. *Journal of Aging and Health*, 12(4), 538-559. doi:10.1177/089826430001200405

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Abstrakt bakalářské diplomové práce
2. Abstract of bachelor thesis
3. Dotazník na volný čas a profesní charakteristiky jedince

Příloha č.1

ABSTRAKT BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Profesní charakteristiky dospělých v závislosti na volnočasové aktivitě v dospívání

Autor práce: Kristýna Mňuková

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šmahaj, Ph.D.

Počet stran a znaků: 67/122 742

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 50

Abstrakt:

Tato práce se zabývá tématem závislosti profesních charakteristik dospělého jedince na volnočasové aktivitě v dospívání. Cílem práce je nalézt souvislosti mezi způsobem trávení volného času v dospívání a měřeními profesními charakteristikami v dospělosti. Teoretické ukotvení práce můžeme spatřovat v personální psychologii, vývojové psychologii a teoriemi zabývajícími se volným časem. Byl realizován kvantitativní výzkum, do kterého bylo zahrnuto 65 lidí ve věku od 20 do 30 let vyjma těch, kteří se nacházeli v adolescentním moratoriu. Jednotliví respondenti byli vybíráni metodou příležitostného výběru. Výzkum byl realizován pomocí dvou dotazníků a výsledky byly interpretovány Mann-Whitneyovým U testem. V rámci testovaných hypotéz vyšla statistická signifikance pouze v případě souvislosti mezi kategorií „Samostatný sport“ a „Motivace k výkonu“ a kategorií „Práce“ s „Flexibilitou“.

Klíčová slova: volný čas, profesní charakteristiky, osobnost, dospívání, dospělost

Příloha č. 2

ABSTRACT OF BACHELOR THESIS

Title: Professional characteristics of adults in relation to adolescent leisure time

Author: Kristýna Mňuková

Supervisor: PhDr. Jan Šmahaj, Ph.D.

Numberofpages and characters: 67/122 742

Numberofappendices: 3

Numberofreferences: 50

Abstract:

This thesis deals with the issue of the dependence of the professional characteristics of an adults on leisure activity in adolescence. The aim of this work is to find connections between the way of spending free time in adolescence and measured professional characteristics in adulthood. Theoretical base of work can be seen in personal psychology, developmental psychology and theories of leisure time. Quantitative research was carried out, involving 65 people aged 20 to 30, except those who were in an adolescent moratorium. Individual respondents were selected by the occasional selection method. The research was conducted using two questionnaires and the results were interpreted by the Mann-Whitney U test. Within the tested hypotheses, statistical significance was obtained only in the case of the link between the category "Individual sport" and "Motivation to performance" and the category "Work" with "Flexibility".

Key words: leisure time, professional characteristics, personality, adolescence, adulthood

DOTAZNÍK NA VOLNÝ ČAS A PROFESNÍ CHARAKTERISTIKY JEDINCE

Vážený respondent,

Jsem studentkou psychologie na Univerzitě Palackého v Olomouci a píše bakalářskou práci, ke které se tento dotazník vztahuje. Účelem následujícího dotazníku je zmapovat volnočasové aktivity jednotlivých lidí a zjistit, zda nějak souvisí s jejich profesními charakteristikami. V první části se zaměříme na Vaše trávení volného času a v druhé je předložen osobnostní dotazník zjišťující Vaše profesní charakteristiky.

První část se skládá ze 3 otázek. První a třetí jsou otázky otevřené. Napište prosím vše, co Vás k nim napadne. Druhá otázka je pouze výběr z možností. Zakroužkujte všechny možnosti, se kterými souhlasíte. Pokud uděláte chybu, zvolenou možnost přeškrtněte.

Tento dotazník je zcela anonymní. Pokud však budete mít zájem o závěrečné výsledky ve formě finální bakalářské práce, napište na e-mail kristyna.mnukova01@upol.cz. Do předmětu stačí napsat „ZÁJEM“.

Děkuji, že jste si na vyplnění dotazníku našli čas.

Kristýna Mňuková

Pohlaví: žena / muž

Věk: _____

Status (považuji se za): Student / Pracující

- 1) Vzpomeňte si na aktivitu Vašeho dospívání (12-20 let), která Vás nejvíce ovlivnila a věnovali jste se jí alespoň 2 roky.

Jaká to byla?

Jak dlouho jste ji dělal/a (děláte)?

Proč jste ji dělal/a (děláte)?

Bylo Vaše rozhodnutí se této aktivitě věnovat?

- 2) Následující body se týkají Vašich volnočasových aktivit v organizaci i mimo ni v období od 12 do 20 let. Pro lepší přehlednost jsou zařazeny do skupin. Zakroužkujte všechny aktivity, kterým jste se vědomě věnovali ve svém volném čase.

<p>SPORT</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Atletika➤ Bojové sporty➤ Hasičský kroužek➤ Horolezectví➤ Letní sporty➤ Míčové hry➤ Posilování➤ Tancování➤ Vodáctví➤ Zimní sporty➤ Jiné: _____ <p>HRY</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Deskové hry➤ Online hry➤ Online hry ve více hráčích➤ Jiné: _____ <p>HUDBA A KULTURA</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Člen kulturního spolku➤ Dětský parlament➤ Divadlo➤ Hraní na hudební nástroj➤ Kapela➤ Nauka➤ Organizování veřejných kulturních akcí➤ Sbor➤ Tábory➤ Výměnné pobyty➤ Zpěv➤ Jiné: _____ <p>AKTIVITY S LIDMI</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Pobyty u prarodičů➤ Trávení času s přáteli➤ Trávení času s rodinou➤ Výlety➤ Jiné: _____	<p>ORGANIZACE</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Církev➤ Skaut➤ Sokol➤ Školní družina➤ Turistický oddíl➤ Jiné: _____ <p>PRÁCE</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Brigáda➤ Dobrovolnictví➤ Hlídkání sourozence➤ Práce na zahradě a doma➤ Vedení souboru➤ Jiné: _____ <p>RELAX</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Chození po obchodech➤ Odpočinek➤ Snění➤ Spánek➤ Jiné: _____ <p>JINÉ ČINNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Aktivity venku➤ Čtení➤ Divadlo➤ Filmy➤ Fotografování➤ Hraní si➤ Kino➤ Kreslení➤ Počítač➤ Poslouchání hudby➤ Psaní➤ Sběratelská činnost➤ Seriály➤ Sociální sítě➤ Televize➤ Tvoření➤ Učení➤ Vaření➤ YouTube➤ Jiné: _____
---	---

3) Vypište několik aktivit Vašeho dospívání, které si myslíte, že Vás nejvíce ovlivnily – jako první napište aktivitu, která Vás nejvíce ovlivnila a jako maximálně desátou tu, která nejméně. Do závorek dopište, jak dlouho a kolik času jste tomu věnovali (např. 15 let 2x týdně). Nemusíte vyplnit všechny řádky.

1. _____ (_____)

2. _____ (_____)

3. _____ (_____)

4. _____ (_____)

5. _____ (_____)

6. _____ (_____)

7. _____ (_____)

8. _____ (_____)

9. _____ (_____)

10. _____ (_____)

Prostor pro Vaše poznámky:

A nyní se přesuňte k osobnostnímu dotazníku.

Zaškrťaváte názor k výroku od ZCELA SOUHLASÍ (s tím, co si o sobě myslíte) po VŮBEC NESOUHLASÍ. Vybrané políčko zaškrtnete křížkem, pokud jste se spletli, dané políčko zabarvete a zaškrtnete nové.